

TÜRKİYE'DE & DÜNYADA UYUŞTURUCU İLE MÜCADELE

Esra ÇETİNÖZ

RAPOR

POLİS AKADEMİSİ YAYINLARI

TÜRKİYE'DE
&
DÜNYADA
UYUŞTURUCU İLE MÜCADELE

TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA UYUŞTURUCU İLE MÜCADELE

Hazırlayan

Dr. Öğr. Üyesi Esra ÇETİNÖZ

COPYRIGHT © 2019 Polis Akademisi Başkanlığı

Bu yayının tüm hakları Polis Akademisi’ne aittir. Kurumun izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Bu yayının içeriği Polis Akademisi Suç ve Kriminoloji Araştırmaları Merkezi’nin resmi fikirlerini yansıtmamaktadır. Rapor, Polis Akademisi Suç ve Kriminoloji Araştırmaları Merkezi tarafından Antalya’da 6-7-8 Aralık 2018 tarihinde “Türkiye’de ve Dünyada Uyuşturucuyla Mücadele” ana temasıyla düzenlenen Uluslararası Uyuşturucu Konferansı katılımcılarının fikirlerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Raporda yer alan bilgi ve fikirler hakkındaki sorumluluk tümüyle konferansta sunum yapanlara ve katılımcılara aittir.

Polis Akademisi Yayınları: 78

Rapor No: 28

ISBN: 978-605-7822-23-9

Kasım 2019

Sertifika No: 32910

Polis Akademisi Başkanlığı Basım ve Yayın Şube Müdürlüğü, Fatih Sultan Mehmet Bulvarı No: 218 06200 Yenimahalle – Ankara

POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI

Suç Araştırmaları ve Kriminoloji Araştırma Merkezi (SAMER)

Necatibey Caddesi No: 108 Anıttepe 06400 Çankaya-Ankara/Türkiye

Tel: +90 (312) 4629085-92-93 / +90 (312) 4629075 / +90 (312) 4629035

www.pa.edu.tr

İçindekiler

Tablolar ve Grafikler	4
Kısaltmalar	6
Yönetici Özeti	9
Giriş	15
Türkiye’de Uyuşturucu ile Mücadele Çalışmaları	19
Uyuşturucu Tedariki, Kaçakçılığı ve Terör Örgütlerinin Finansmanı	43
Uyuşturucuyla Mücadelede Medya ve Sosyal Medya	53
Uyuşturucuyla Mücadelede Hukuk ve Uygulama	63
Uyuşturucuyla Mücadelede Uluslararası İşbirliği	67
Uyuşturucu Madde Kullanımını Önlemeye ve Tedaviye Yönelik Yaklaşım ve Politikalar	73
Türkiye ve Dünyada Madde Bağlantılı Ölümünün Karşılaştırmalı Bir Analizi	81
Sonuç ve Öneriler	91
Katılımcılar	99

Tablolar ve Grafikler

Tablo 1: Uyuşturucu ile Mücadele Alanında Yapılan Kamu Harcamalarının Dağılımı	23
Tablo 2: Yıllara Göre Alo 191 Hattından Alınan Hizmet Sayısı.....	29
Tablo 3: 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılı TBM eğitimi verilen kişi sayısı.....	30
Tablo 4: 2015-2016 Eğitim Öğretim Yılı TBM eğitimi verilen kişi sayısı.....	30
Tablo 5: 2016-2017 Eğitim Öğretim Yılı TBM eğitimi verilen kişi sayısı.....	30
Tablo 6: Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	37
Tablo 7: Ceza İnfaz Kurumlarında Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlardan Bulunanların Yıllara Göre Dağılımı	38
Tablo 8: Tedavi Merkezi Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı.....	73
Tablo 9: Ayaktan Tedavi Sayısının Yıllara Göre Dağılımı.....	74
Tablo 10: Yatarak Tedavi Sayısının Yıllara Göre Dağılımı.....	74
Tablo 11: Yatarak Tedaviye Tekrar Başvuran Kişi Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	74
Tablo 12: 2017 Yılında Tedavi Merkezlerine Başvuran Hastaların Dağılımı	74
Tablo 13: 2017 Yılında Tedavi Merkezlerinde Tedavi Gören Hastaların Madde Türlerine Göre Dağılımı	75
Tablo 14: 2017 Yılında Tedavi Gören Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	75
Tablo 15: 2017 Yılında Tedavi Gören Kişilerin Yaşlarına Göre Dağılımı	76

Tablo 16: 2017 Yılında Tedavi Gören Kişilerin İlk Kullanım Yaşlarına Göre Dağılımı	76
Tablo 17: 2017 Yılında Tedavi Gören Kişilerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	76
Tablo 18: 2017 Yılında Tedavi Gören Kişilerin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı	77
Tablo 19: Türkiye’de Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölüm Sayısı	82
Tablo 20: 2017 Yılı Madde Bağlantılı Ölümlerin Yaşa Göre Dağılımı	82
Tablo 21: Genel Nüfusta (15-64) Uyuşturucuya Bağlı Ölümler– Milyon Kişi Başına Vaka Sayısı	83
Tablo 22: 2017 Yılı Madde Bağlantılı Ölümlerin Sentetik Kannabinoid ve Çoklu Madde Kullanımı Sayısı Dağılımı	84
Grafik 1: Dünya Geneli 2000-2015 Arası Doğrudan Uyuşturucu Bağlantılı Ölüm Sayısı	85
Grafik 2: Dünya Sağlık Örgütü Bölgesel Sınıflandırmasına Dayalı 2015 Yılı Doğrudan Uyuşturucu Bağlantılı Ölüm Oranı	86
Grafik 3: Madde Bağlantılı Ölümler: Avrupa Birliği- Türkiye Karşılaştırması	87

Kısaltmalar

SAMER	: Polis Akademisi Suç Araştırmaları ve Kriminoloji Araştırma Merkezi
AB	: Avrupa Birliği
EMCDDA	: Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TBM	: Türkiye Madde ve Bağımlılıklarla Mücadele Eğitim Programı
TUBİM	: Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNODC	: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi

Yönetici Özeti

2017 Dünya Uyuşturucu Raporu’na göre dünyada uyuşturucu pazarı hızla genişlediği gibi uyuşturucu pazarındaki madde çeşitliliği de ciddi ölçüde artmıştır. Özellikle opioid pazarı, uluslararası olarak kontrol edilen eroin gibi maddeler ve hem kanuni yollardan hem de sahte ilaç üretimi yolu ile elde edilen opioidlerle birlikte daha da çeşitlenmiştir. Yeni psikoaktif maddelerin sayısı da 2012 yılında 260 civarındayken 2015 yılında neredeyse iki kat artışla 483’e ulaşmıştır.

Dünyada afyon üretimi de artmakta, kokain pazarı da büyümeye devam etmektedir. Afyon üretimi 2016 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 30 oranında artmıştır. Bunun daha çok Afganistan’da artan üretimden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca kokain pazarındaki büyümeye de dikkat çekicidir. Koka yaprağı yetiştiriciliği ağırlıklı olarak Kolombiya’da artan üretimden dolayı 2013-2015 yılları arasında yüzde 30 artmıştır.

Avrupa’da MDMA (ecstasy) üretimi daha çok Hollanda ve Belçika’da gerçekleşmektedir. 2016 yılında hepsi de Hollanda’da olmak üzere 21 aktif MDMA laboratuvarı sayısı iki katına çıkmıştır. 2017 yılında Belçika’da bir üretim merkezi tespit edilememekle birlikte yapılan şehir suyu analizleri, MDMA’in hala bu ülkede üretildiğine işaret etmektedir. 2019 Avrupa Raporu’nda Avrupa’da sentetik ilaç üretimi artışının, metamfetamin kullanımının Avrupa Birliği’nde yeni ülkelere yaygınlaşmaya başlamasına neden olduğu belirtilmiştir.

Dünyada uyuşturucu pazarı hızla büyürken Türkiye, uyuşturucuyla mücadelede uluslararası arenada dikkat çeken başarılarla imza atmaktadır. 2019 Avrupa Uyuşturucu Raporu’na göre Türkiye’de Avrupa Birliği’nin toplamından daha fazla MDMA (ecstasy) yakalaması gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de gerçekleştirilen MDMA yakalaması, 8.6 milyon tabletle bütün Avrupa Birliği’nde yapılan toplam yakalama miktarının üzerinde olduğu gibi bir önceki yıla göre de iki katına çıkmıştır.

2019 Avrupa Uyuşturucu Raporu’na göre Türkiye’de Avrupa Birliği’nin toplamından daha fazla MDMA (ecstasy) yakalaması gerçekleştirilmiştir.

Esrar dünyada
hem genel
popülasyonda
hem de gençler
arasında en
yaygın kullanılan
maddedir.

Yine 2017 yılında Avrupa Birliği’nde 6.4 ton amfetamin (uyuşturucu yapımında kullanılan bir madde) yakalanırken, Türkiye’de bunun miktarı 6.6 ton olmuştur. Türkiye’de ele geçirilen amfetaminin % 99.5’inden fazlası amfetamin içeren captagon hapları formundadır. Yine 2017 yılında Avrupa Birliği toplamında 662 kg. metamfetamin (uyuşturucu yapımında kullanılan bir madde) ele geçirilirken, Türkiye tek başına 658 kg. yakalama gerçekleştirmiştir.

Dünyada madde kullanımına gelindiğinde; bütün madde çeşitleri ile bağlantılı olarak bütün dünyada madde kullanımı 18-25 yaş arasında en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Esrar dünyada hem genel popülasyonda hem de gençler arasında en yaygın kullanılan maddedir. 2016 yılında 133 ülkeden gelen verilerle UNODC tarafından dünyada ilk defa yapılan küresel bir tahmine göre; 15-16 yaşları arasındaki ve çoğu öğrenci olan 13.800.000 genç insan, yani dünya popülasyonunun %5.6’sı, geçtiğimiz 12 ay içerisinde en az bir kez esrar kullanmıştır. Bu oran Kuzey Amerika’da %18, Batı ve Orta Avrupa’da %20 Meksika’da ise %23 tür. Bu ülkelerde rapor edilen kullanım oranlarına göre genç nüfusta esrar kullanımı genel popülasyona göre daha fazladır. Türkiye’de 2018 yılında yayınlanan “Türkiye’de Genel Nüfusta Tütün, Alkol Ve Madde Kullanımına Yönelik Tutum Ve Davranış Araştırması” sonuçları, son 12 ayda genel nüfusta esrar kullanım oranının % 1,1 olduğuna işaret etmektedir. 2018 yılında Türkiye’de genç nüfusta kullanım oranlarını tespit etmek amacıyla yapılan oldukça geniş çaplı araştırmanın sonuçları, bu raporun basıldığı tarih itibarıyla henüz açıklanmamıştır.

2017 yılından bu yana esrarın kullanımı Amerika Birleşik Devletleri’nde sekiz eyalette serbest bırakılmıştır. Serbest bırakılmasının ardından özellikle 18-25 arası yaş arası ve daha yaşlı grupta esrar kullanımının belirgin ölçüde arttığı gözlenmektedir. 17-18 yaş arasında ise stabil bir kullanım görülmektedir. Bununla birlikte, özellikle esrar bağlantılı olarak hastane başvuruları, acil servise başvurular ve ölümlü trafik kazalarında ciddi ölçüde artış bildirilmektedir.

Esrar tüm dünyada olduğu gibi Avrupa’da da en yaygın kullanılan uyuşturucudur. Avrupa’da 15-24 yaş grubundaki genç nüfusun neredeyse

% 20’si geçtiğimiz yıl en az bir kez esrar kullandığını bildirmiştir. 2019 Avrupa Uyuşturucu Raporu alarm verici nitelikte bir veriye işaret etmektedir: Son birkaç yıldır esrar kullanım oranı stabil seyrederken yeni veriler birçok ülkede genç yaş grubunda artışa işaret etmektedir. Esrar kullanımı aynı zamanda Avrupa’da tedaviye yeni girişlerde en sık başvuru alan tedavi nedenidir.

Esrar kullanımı özellikle gençler arasında yaygındır. Batılı ülkelerde yapılan araştırmalar esrarın nispeten daha kolay ulaşılabilir olması ve daha az riskli bir madde olarak algılanmasının, onu ergenler arasında en çok kullanılan madde haline getirdiğini göstermektedir. Esrarla ilgi dikkat çekici diğer bir nokta ise esrarın genellikle diğer maddelerle birlikte kullanılması ve diğer maddelere geçişte bir öncü olmasıdır. Bunun yanında tıbbi araştırmalar 16 yaşından önce başlayan esrar kullanımı vakalarında akut zarar görme, madde bağımlılığı geliştirme ve kişilik bozukluğu, anksiyete ve depresyon gibi psikiyatrik bozuklukları geliştirme riskinin daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu tespitler esrar kullanımının hiç de sınırlı gibi masum olmadığını kanıtlar niteliktedir. Bu sebeple uyuşturucuyla mücadele politikaları geliştirilirken esrar kullanımı üzerinde önemle durulmalıdır.

Gençlerde madde kullanımı ülkeden ülkeye ve kullanan kişilerin ekonomik ve sosyal durumlarına bağlı olarak değişmektedir. Gençlerde bir yandan eğlence ortamlarında heyecan ve deneyim yaşamak amaçlı, diğer yandan da oldukça kötü koşullarda yaşayan çocukların bu güç durumlarla baş etmek için kullanması şeklinde iki farklı madde kullanım şekli mevcuttur.

Bu iki farklı ortamdaki kullanım şekilleri birbirinden oldukça farklıdır. Örneğin kulüp maddeleri olarak kabul edilen ecstasy, MET (metamfetamin), kokain, ketamin (esas olarak anesteziyi başlatmak ve sürdürmek için kullanılan bir ilaç), LSD kullanımı özellikle yüksek gelirli ülkelerde ev partilerinde ve kolej barlarında eğlence ortamlarında oldukça yaygındır. Sokakta yaşayan çocuklara gelindiğinde ise en yaygın kullanılan uyuşturucu madde, uçucu maddelerdir. Bunlar tiner, petrol, boya, daksil, yapıştırıcıdır. Sokaklarda yaşayan birçok çocuk fiziksel ve cinsel istis-

Avrupa’da 15-24 yaş grubundaki genç nüfusun neredeyse % 20’si geçtiğimiz yıl en az bir kez esrar kullandığını bildirmiştir.

Uyuşturucu madde ile ilgili dünyada giderek büyüyen sorunlardan bir tanesi de normalde reçeteli kullanılan bazı ilaçların kötüye kullanımınıdır.

mara maruz kalmakta ve çocukların madde kullanımı daha çok bu kötü durumlarla bir baş etme mekanizması şeklinde görülmektedir. Bu grubun kullandıkları maddeler genellikle ucuz, yasal, kolay ulaşılabilen ve hızlı bir şekilde öfori (yoğun şekilde mutluluk ve iyi hissetme hali) duygusu oluşturan maddelerdir.

Bolivya Kolombiya, Ekvator ve Peru’da 2016 yılında 18-25 yaş arası ve daha büyük olan üniversite öğrencileri arasında karşılaştırmalı bir çalışmada gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya göre alkol ve tütünden sonra esrar, üniversite öğrencileri arasında en yaygın kullanılan madde çeşididir. Araştırmada bu dört ülkede esrarın dışında kokain, LSD, uçucu maddeler ve sakinleştirici kullanımı da bildirilmiştir. Erkeklerin kullanım oranı kadınlardan iki kat fazladır. Çoklu ilaç kullanımının da yaygın olduğu görülmektedir; geçtiğimiz yıl Kolombiya’da öğrencilerin üçte biri, Ekvator’da %20’si, Peru’da %7’si iki ya da daha fazla madde kullandığını belirtmiştir. Esrar, kokain, LSD ve ecstasy bir arada en yaygın kullanılan maddelerdir.

Kokain kullanımı yine Amerika ve Avrupa’da yaygındır ve giderek artmaktadır. Kuzey Amerika’da kokain kullanımı 2013-2016 arasında artış göstermiştir 2013 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde 5000 kadar kokain ilişkili ölüm gerçekleşirken, 2016’da bu rakam 10.000’den fazladır. Kuzey Amerika’da ayrıca 2013-2016 yılları arasında metamfetamin daha fazla görülmeye başlamış; 2016 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde eroininden sonraki en önemli madde tehdidi haline gelmiştir.

Uyuşturucu madde ile ilgili dünyada giderek büyüyen sorunlardan bir tanesi de normalde reçeteli kullanılan bazı ilaçların kötüye kullanımınıdır. Özellikle Asya kıtasındaki ülkelerde ve Afrika’nın bazı bölgelerinde morfin türevi ağrı kesiciler olan opioidlerin kullanımı çok büyük rakamlara ulaşmıştır. Sedatif/hipnotikler, benzodiazepinler ve benzer ilaçların kötüye kullanımı şu an dünyada tam 61 ülkede en önemli madde sorunlarından birini oluşturmaktadır.

Tüm dünyada uyuşturucuyla mücadelede ülkelerin karşılaştığı zorluklar genellikle birbirinden çok farklı nitelikte olduğu gibi bazı noktalarda benzerlikler de bulunmaktadır: Esrar kullanımı genel olarak bütün ülke-

lerde yükselme eğilimindeyken, ABD’de marihuana yaygın olarak kullanılmaktadır. Kuzey Amerika’da reçete dışı ilaç kullanımı ve buna bağlı ölümlerdeki önlenemeyen yükseliş ciddi bir sorunken, Türkiye’de sentetik kannabinoid kullanımı Avrupa’yla karşılaştırıldığında daha önemli bir sorun oluşturmaktadır.

Dolayısıyla uyuşturucu kullanımı ve ticareti küresel bir sorun olmakla beraber her ülkenin hedeflemesi gereken ana sorun alanları farklıdır. Bu nedenle tüm ülkelerin sürekli verilerini güncelleyip sağlıklı analizler yaparak kendi ülkelerine özgü eğilim ve sorunları gözlemlemesi gerekir. Buna dayalı olarak stratejilerini sürekli olarak geliştirmeleri uyuşturucuya la mücadele için oldukça önemlidir.

Mücadele açısından önemli diğer bir nokta ise bütün ülkelerde ulusal koordinasyon ve işbirliğinin etkili bir şekilde sağlanmasıdır. Bunun nedeni uyuşturucuyla mücadelenin çok yönlü ve oldukça geniş çaplı bir çalışma gerektirmesidir. Bu oldukça karmaşık küresel sorunda dünya çapında pazar giderek genişlemekte, madde çeşitliliği ve risk boyutu sürekli artmakta, organize suç örgütleri ve terör örgütleri birlikte hareket etmekte ve kullanım yaşı giderek düşmektedir. Türkiye’de de tüm ilgili kuruluşlar kendi sorumluluk alanları ile ilgili çok yönlü çalışmalar yapmaktalar.

Uyuşturucuya karşı verilen mücadele aynı zamanda terör örgütlerinin en büyük finans kaynağına yönelik bir mücadeledir. Bu mücadelenin etkin bir şekilde yürütülmesi, birçok terör örgütünün finans kaynağının ve işlevselliğinin azalmasında en büyük katkıyı sağlayacaktır. Bu sebeple narko-terörizm, kara para aklama ve yasadışı uyuşturucu ticareti suçları ile mücadelede uluslararası işbirliği büyük önem taşımaktadır. Türkiye için uyuşturucu ticareti açısından mücadele edilmesi gereken en önemli örgüt ise PKK’dır.

Türkiye için uyuşturucu ticareti açısından mücadele edilmesi gereken en önemli örgüt PKK’dır.

Giriş

Uyuşturucu, bütün dünyada hızla yayılan ve devletler açısından organize suç örgütlerinin küresel ölçekte rol aldığı bir sorundur. Terör örgütlerinin de beslendiği karmaşık yapısı nedeniyle uyuşturucu, kontrol ve mücadele edilmesi oldukça güç bir olgudur.

Son yıllarda dünya çapında hem madde çeşitliliği hem de uyuşturucu madde pazarının genişliği hiç olmadığı kadar artmıştır (Dünya Uyuşturucu Raporu, 2018). Dünyada toplam afyon üretimi 2016’dan 2017’ye % 65 oranında artarak 10.500 tona çıkmıştır. Bu rakam Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC)’nin yirminci yüzyılın başlarından bu yana takip ettiği dünya afyon üretimi tarihinde karşılaşılan en yüksek orandır. Benzer şekilde dünyanın en çok kokain üreten ülkesi olan Kolombiya’nın üretim oranı 2015’ten 2016’ya üçte birden fazla artarak 866 tona ulaşmıştır.

2016 yılında dünyada yaklaşık olarak 15-64 yaş arası nüfusun % 5.6’sını oluşturan 215 milyon kişinin en az bir kez madde kullandığı tahmin edilmektedir (Dünya Uyuşturucu Raporu, 2018). Giderek artan kullanım oranları, her yıl artan çabalara rağmen birçok ülkede tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin yetersiz kalmasına yol açmakta, uyuşturucu madde kullanımından kaynaklanan ölüm sayıları da birçok ülkede artmaktadır. Doktor önerisi dışında alınan opioid ilaçların kullanımı Kuzey Amerika’da o kadar büyük bir boyuta ulaşmıştır ki son elli yılda ilk defa Amerika Birleşik Devletleri’nde ortalama yaşam süresi beklentisi iki yıl üst üste düşmüştür. Sadece 2015 yılında uyuşturucu kullanımından dolayı dünyada 450.000 kişi hayatını kaybetmiştir. Maddeler arasında en yüksek düzeyde zarara opioidler yol açmakta, madde kaynaklı ölümlerin % 76’sında rol oynamaktadır. Son veriler itibarıyla uyuşturucu kullananlardan tedavi alabilenlerin dünya ortalaması oranı ise sadece altıda birdir.

En endişe verici durumlardan biri ise uyuşturucu kullanımından dolayı bütün dünyada en çok genç yaş grubundaki insanların zarar görmesidir. Anketlere göre genç nüfusta esrar ve khat gibi geleneksel maddeler dışın-

Son yıllarda dünya çapında hem madde çeşitliliği hem de uyuşturucu madde pazarının genişliği hiç olmadığı kadar artmıştır.

Veriler, uyuşturucu sorunu konusunda ciddi çalışmalar yapılması ve önlemler alınması gerektiğine dair küresel anlamda alarm verici niteliktedir.

daki madde kullanımı yaygınlığı, diğer yaş gruplarına göre daha fazladır. Birçok araştırma ilk ergenlik (12-14 yaş) ve geç ergenlik (15-17 yaş) grubunun uyuşturucuya başlama anlamında en riskli grubu oluşturduğuna ve en yoğun kullanımın 18-25 yaşları arasında gerçekleştiğine işaret etmektedir (Dünya Uyuşturucu Raporu, 2018).

Tüm bu veriler, uyuşturucu sorunu konusunda ciddi çalışmalar yapılması ve önlemler alınması gerektiğine dair küresel anlamda alarm verici niteliktedir (Dünya Uyuşturucu Raporu, 2018). Bu konuların uluslararası bir ortamda, çok yönlü bir bakış açısıyla ele alınabilmesi için Polis Akademisi Suç Araştırmaları ve Kriminoloji Araştırma Merkezi (SAMER) tarafından 6-8 Aralık 2018 tarihleri arasında Antalya’da “Türkiye’de ve Dünyada Uyuşturucuyla Mücadele” ana temalı Uluslararası Uyuşturucu Konferansı gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de ve dünyada uyuşturucuyla mücadele ile ilgili sorunların ele alındığı konferansta, sorunların yanı sıra kuramsal tartışmalar ve uygulamalarla ilgili de sunumlar yapılmıştır. Uyuşturucu ile mücadelenin kaçakçılık boyutundan medya boyutuna, hukuksal uygulamalardan tedavi ve önleme yaklaşımlarına ve bu alandaki ulusal ve uluslararası işbirliğinin önemine kadar ilgili bütün mücadele alanlarının ele alındığı konferansta, konuyla ilgili farklı disiplinlerin ve aktörlerin bir araya getirilmesiyle konunun derinlemesine analiz edilmesi sağlanmıştır.

Türkiye’de Uyuşturucu ile Mücadele Çalışmaları

Uyuşturucu ile mücadele çalışmaları arzdan talebe, önlemeden tedaviye, medya ve iletişimden hukuksal yaptırımlara ve ulusal ve uluslararası işbirliğinin sağlanmasına kadar çok yönlü bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu sebeple sağlıklı bir planlama ve takip olmadan başarıya ulaşılabilecek bir süreç değildir. Bu sebeple bütün ülkelerin uyuşturucuyla mücadelede en üst seviyede gerekli planlama, koordinasyon ve denetimi sağlamak amacıyla çeşitli yapılar oluşturdukları görülmektedir.

Türkiye’de de bu bağlamda Emniyet Genel Müdürlüğü’ne bağlı Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile, Çalışma Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü (TMO), Adli Tıp Kurumu, Mali Suçlar Araştırma Kurulu (MASAK), Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu (TİTCK) ve Yeşilay gibi birçok kurum uyuşturucuyla mücadelede çok önemli görevler yerine getirmektedir. Kurumların görev ve sorumluluk alanları, yasalar ve kurumlar arası yapılan protokollerle belirlenmiştir. Önceki yıllarda birçok uluslararası raporda Türkiye, uyuşturucuyla mücadele alanındaki başarılı çalışmalarıyla oldukça kararlı ve önde gelen ülkelerden birisi olarak değerlendirilmiş ancak çalışmaların koordinasyon halinde yürütülmemesi açısından da eleştirilmiştir.

Bu sebeple 2014/19 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Başbakan Yardımcısı Başkanlığında 8 Bakandan oluşan ‘‘Uyuşturucu ile Mücadele Yüksek Kurulu’’ oluşturulmuştur. Bu kurula bağlı olarak ‘‘Uyuşturucu ile Mücadele Kurulu’’ ve ‘‘Uyuşturucu ile Mücadele Teknik Kurulu’’ oluşturularak güçlü bir koordinasyon yapısı sağlanmıştır. Üst düzey güçlü işbirliğini esas alan bu yaklaşımla ‘‘2015 Uyuşturucu ile Mücadele Acil Eylem Planı’’ hazırlanmıştır. Buna 18 Nisan 2016 tarihinde güncel ihtiyaçlar doğrultusunda yeni strateji ve faaliyetlerin eklenmesiyle ‘‘2016-2018 Uyuşturucu İle Mücadele Ulusal Eylem Planı’’ oluşturularak yürürlüğe girmiştir.

Bütün ülkelerin uyuşturucuyla mücadelede en üst seviyede gerekli planlama, koordinasyon ve denetimi sağlamak amacıyla çeşitli yapılar oluşturdukları görülmektedir.

2015 yılından bu yana yürütülen çalışmalar çerçevesinde son olarak Bağımlılık ile Mücadele ile ilgili 2019/2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 14 Şubat 2019 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu genelge bağımlılıklarla mücadele çalışmalarının kararlılıkla sürdürülmesi ve kurumlar arasında koordinasyonun sağlanmasını hedeflemektedir. Genelgeyle daha önce Başbakan Yardımcısı başkanlığında faaliyet gösteren “Bağımlılık ile Mücadele Yüksek Kurulu”, Cumhurbaşkanı Yardımcısının başkanlığında yeniden oluşturulmuştur.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı’nın başkanlığındaki kurulda; Adalet, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler, Çevre ve Şehircilik, Gençlik ve Spor, Hazine ve Maliye, İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Tarım ve Orman, Ticaret, Ulaştırma ve Altyapı Bakanları ile Cumhurbaşkanlığı Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu Başkanvekili yer almaktadır. Yüksek Kurulun oluşturacağı strateji ve eylem planları çerçevesinde görev icra etmek üzere il koordinasyon kurulları ve gerekli hallerde çalışma grupları oluşturulmuştur.

2016-2018 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Eylem Planı’nda yer alan faaliyetler 11 ana başlık altında toplanmıştır:

- Uyuşturucuya ulaşılabilirliğin önlenmesi,
- Toplumun uyuşturucu ile mücadeleye katılımı,
- Taleple mücadelede tedavi,
- Uyuşturucu ile mücadelede sosyal uyum,
- Uyuşturucu ile mücadelede iletişim,
- Uyuşturucu ile mücadele sürecinin yürütümü ve koordinasyonu,
- İzleme ve değerlendirme,
- Uyuşturucu ile mücadelenin finansal boyutu,
- Uyuşturucu ile mücadelede yerel yönetimler ve STK’lar ile işbirliği,
- Uyuşturucu ile mücadelede danışma birimleri,
- Uyuşturucu ile mücadelede uluslararası deneyimler ve başarılı ülke modelleri.

2016-2018 Uyuşturucu ile Mücadele Eylem Planında yer alan tüm faaliyetler için sorumlu kurumlar alt faaliyetler oluşturmuş, aylık izlemeyi sağlayan alt faaliyet izlem tablosuyla faaliyetlerin gerçekleşme durumları ölçülmüştür. Ayrıca eylem planları kapsamında yürütülen tüm çalışmalar

Sağlık Bakanlığı tarafından derlenerek altı aylık ve yıllık faaliyet raporları hazırlanmıştır. Son olarak 2017 yılında, 2014 yılından itibaren yürütülen tüm çalışmaların yer aldığı faaliyet raporu yayımlanmıştır.

Raporun bu kısmında yer alan veriler; Türkiye’de uyuşturucuyla mücadeleyi anlamak adına ülke çapında gerçekleştirilen tüm çalışmalar hakkında genel ve bütünsel bir resim ortaya koymak amacıyla TUBİM 2018 Raporu, Sağlık Bakanlığı 2017 Faaliyet Raporu, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü verileri gibi birçok farklı kurumun verilerinden oluşturularak özetlenmeye çalışılmıştır.

Türkiye’de Yasal Çerçeve

Türkiye’de uyuşturucu ile mücadele alanında hazırlanan temel kanuni düzenlemeler alttaki başlıklar çerçevesinde incelenebilir:

- 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu,
- TCK Md. 188 Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti,
- TCK Md. 190 Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak,
- TCK Md. 191 Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak,
- TCK Md. 192 Etkin pişmanlık,
- 12.06.1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ve 03.06.1986 tarihli ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun.

Ceza mevzuatımızda uyuşturucu madde kullanımı, bu maddelerin imal veya ticareti, uyuşturucu madde kullanımının kolaylaştırılması ve özendirilmesi gibi bağlantılı eylemlerin tümü ceza yaptırımına bağlanmıştır. Ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanmak ya da kullanmak için bulundurmamak suçlarında cezalandırmaya alternatif olacak uygulamalar geliştirilmiştir. Bunlar, kişi hakkında erteleme kararı verilmesi ve erteleme süresi zarfında tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasıdır.

Ceza mevzuatımızda uyuşturucu madde kullanımı, bu maddelerin imal veya ticareti, uyuşturucu madde kullanımının kolaylaştırılması ve özendirilmesi gibi bağlantılı eylemlerin tümü ceza yaptırımına bağlanmıştır.

Kişi erteleme süresi içerisinde kendisine yüklenen yükümlülükleri ihlal ettiğinde ya da tekrar uyuşturucu kullandığında, bu kez iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası istemiyle hakkında kamu davası açılmaktadır. Uyuşturucu suçları için etkin pişmanlık uygulamasına da 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 192 inci maddesinde yer verilmiştir.

Daha etkin ve caydırıcı bir cezalandırma sisteminin kurulması açısından ceza artırımı uygulamaları geliştirilmiştir: Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma suçunun cezası önce 1 yıldan 2 yıla kadarken 2 yıldan 5 yıla çıkarılmıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanan kişiler hakkında 5 yıllık süre içerisinde birden fazla denetimli serbestlik kararı verilmesinin önüne geçilmiştir. Bunlara ek olarak; uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti suçunun cezası 5 yıldan 15 yıla kadarken 10 yıldan 20 yıla çıkarılmış, uyuşturucu ve uyarıcı maddenin çocuğa verilmesi veya satılması durumunda ise hapis cezasının 15 yıldan az olmaması sağlanmıştır. Son olarak sentetik kannabinoid ve türevleri, cezada artırım konusu olan maddeler arasına alınmıştır.

3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun ve Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthal Hakkında Yönetmelik kapsamında; Birleşmiş Milletler Teşkilatı denetiminde dünyada yasal ana üretici olarak Türkiye, Hindistan, Avustralya, Fransa, İspanya ve Macaristan olmak üzere altı ülkede tıbbi amaçlı haşhaş ekimi yapılmaktadır. Türkiye’de haşhaş ekilecek yerler Bakanlar Kurulu’nca belirlenir. Bu yörelerin dışında ne maksatla olursa olsun haşhaş ekilmesi yasaktır. Ekimi yapılan haşhaş, yukarıda belirtilen kanun ve yönetmelik hükümlerine göre kontrol altına alınır ve denetimi Toprak Mahsulleri Ofisi ve kolluk güçleri tarafından yapılır.

Kenevir yetiştiriciliği için izin verilen yerler, il veya ilçe müdürlüklerindeki teknik personel tarafından ekimden hasada kadar devamlı kontrol altında tutulmakta ve bu yerlerde amaca yönelik yetiştiricilik yapıp yapılmadığı izlenmektedir. Yetiştiricilik izni verilen bölgeler dışında yapılan kenevir yetiştiriciliği il veya ilçe müdürlükleri ve mahallin kolluk birimleri tarafından birlikte izlenir. Tespiti halinde 2313 sayılı kanun hükümlerine göre imha edilir ve konu adli mercilere intikal ettirilir.

Türkiye’de Uyuşturucu Bağlantılı Kamu Harcamaları

TUBİM 2010 yılından bu yana her yıl uyuşturucu ile mücadele alanında kamu kurumlarının yapmış oldukları harcama verilerini toplamaktadır. Bu harcamalar kurumların genel bütçelerinden yapılmaktadır. Genel bütçeden harcanan paranın ne kadarının uyuşturucu ile mücadele alanında yapıldığının belirlenmesindeki büyük zorluktan dolayı kurumlardan ancak yaklaşık harcama verileri alınabilmektedir. 2013 yılından itibaren veriler, il belediyelerinden de toplanmaya başlanmıştır.

Tablo 1: Uyuşturucu ile Mücadele Alanında Yapılan Kamu Harcamalarının Dağılımı (TUBİM, 2018)

Yıllar	Kamu Harcamaları
2015	646.192.888 TL
2016	721.885.355 TL
2017	936.194.109 TL

Tabloda görüldüğü üzere Türkiye’de uyuşturucu ile mücadele alanında yapılan kamu harcamaları her yıl artış göstermektedir; 2017 yılı kamu harcamaları bir önceki yıla göre % 29,7 artmıştır.

Türkiye’de Uyuşturucu Arz ve Talebini Önlemeye Yönelik Faaliyetler

Ülkemiz coğrafi konumu sebebiyle uyuşturucudan doğrudan etkilenen ülkeler arasındadır. Türkiye yasadışı haşhaş ekimi ve buna bağlı afyon üretiminin gerçekleştiği Güneybatı Asya ülkelerine yakın bir coğrafyada yer almaktadır. Bunun yanında geniş bir tüketici kitlesine sahip ve aynı zamanda sentetik uyuşturucu ve ara kimyasallar üretilen Asya’ya sevkiyat yapan Batı Avrupa ülkelerine komşudur. Bu iki durum nedeniyle Türkiye, transit uyuşturucu madde kaçakçılığı güzergâhında yer almaktadır.

Son yıllarda Türkiye, stratejik coğrafi konumu, genç ve dinamik nüfusu, gün geçtikçe güçlenen ekonomisi, gelişen turizmi ile sosyal hayatı ve komşu ülkelerde yaşanan siyasi gelişmeler nedeniyle, uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığında transit ve hedef ülke konumuna gelmiştir.

Türkiye, stratejik coğrafi konumu, genç ve dinamik nüfusu, güçlenen ekonomisi, gelişen turizmi ile sosyal hayatı ve komşu ülkelerde yaşanan siyasi gelişmeler nedeniyle, uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığında transit ve hedef ülke konumuna gelmiştir.

Yüksek ekonomik ve sosyal maliyetin önüne geçmek amacıyla uyuşturucu ile mücadele çalışmalarının temelini “önleme faaliyetleri” oluşturmaktadır.

Eroin Avrupa’ya en önemli ikisi “Balkan Rotası” ve “Güney Rotası” olmak üzere dört ana kaçakçılık rotası üzerinden girmektedir. Ülkemiz de son derece önemli bir güzergah olan “Balkan Rotası” üzerinde yer almaktadır. Balkan rotası Türkiye’den Balkan ülkelerine (Bulgaristan, Romanya veya Yunanistan) ve Orta, Güney ve Batı Avrupa’ya gitmektedir. Balkan rotasında Suriye ve Irak’ı da kapsayan bir yan rota da ortaya çıkmıştır. İran ve Pakistan’dan gelen uyuşturucunun Avrupa’ya girdiği ‘Güney Rotası’ da son yıllarda önem kazanmıştır. Ayrıca ‘Kuzey Rotası’ ve Güney Kafkaslardan Karadeniz üzerinden geçen rotalar da bulunmaktadır.

Avrupa Birliği’nde ele geçirilen eroin miktarı 2014-2016 döneminde yıllık ortalama 4,3 ton olarak kaydedilmiştir. Sadece Türkiye’nin ele geçirdiği eroin miktarı 2015 yılında 8,3 ton iken 2016 yılında 5,6 tona gerilemiş; buna rağmen Türkiye diğer tüm Avrupa ülkelerinin toplamından daha fazla miktarda eroin ele geçirmeye devam etmiştir (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2018).

Ülkemizde uyuşturucu ile mücadele çalışmaları Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 58. maddesinde yer alan “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır” hükmüne dayanarak yapılmaktadır.

Uyuşturucu bağımlılığı bir kere ortaya çıktıktan sonra tedavisi uzun süreli, oldukça güç ve bunun yanında tekrarlanma oranı yüksek bir bağımlılık türüdür ve dolayısıyla ekonomik maliyeti oldukça yüksektir. Bunun yanında bağımlı bireyin sosyal çevresine ve topluma verdiği zarar, bağımlılık-suç ilişkisi ve bireyin kaybolan potansiyeli düşünüldüğünde sosyal maliyetinin de çok yüksek olduğu görülmektedir. Bu sebeple bu yüksek ekonomik ve sosyal maliyetin önüne geçmek amacıyla uyuşturucu ile mücadele çalışmalarının temelini “önleme faaliyetleri” oluşturmaktadır. Önleme çalışmalarıyla; madde bağımlılığının başlamadan önüne geçilmesi, toplumun uyuşturucu hakkında bilgi sahibi olması ve her kesiminin uyuşturucu ile mücadeleye dahil edilerek devlet kurumlarıyla işbirliğinin sağlanması hedeflenmektedir.

Önleme çalışmaları arzı azaltmak ve talebi azaltmak üzere iki yolla yapılmaktadır. Arzı azaltmada hedef, maddenin ulaşılabilirliğini zorlaştırarak kişinin erişimini engellemek ve maddenin üretilmesini durdurma, dolayısıyla daha çok “güvenlik güçlerinin” sorumluluk alanındadır. Talebi azaltmada amaç, kişinin maddeye ulaştığında dahi kendini korumasını ve maddeyi reddetmesini sağlamaktır. Talebin azalması arzın da azalmasını sağlayacaktır. Talebi azaltma çalışmalarının temelini ise “eğitim programları” oluşturmaktadır.

2016-2018 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Eylem Planı’nda başta çocuklar ve gençler olmak üzere toplumun uyuşturucudan korunması amacıyla gerçekleştirilen eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının öncelikli sorumlusu Milli Eğitim Bakanlığı’dır. Bununla beraber önleme çalışmalarında Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti’nin faaliyetleri de bulunmaktadır.

Buna ek olarak önleme çalışmaları yalnızca eğitim programlarının uygulanmasından ibaret değildir; birincil, ikincil ve üçüncül önleme olarak üç aşamada gerçekleştirilmektedir. Birincil önleme, madde kullanımının önlenmesine yönelik eğitim çalışmalarıdır. İkincil önleme ise maddeyle tanışmış kişilerle yapılan, kullanımlarının ciddi bir soruna dönüşmesini ve zarar vermesini önlemeye yönelik olarak yapılan çalışmalardır. Üçüncül önleme ise bağımlıların madde kullanmayı bırakması ve tekrar maddeye dönmelerinin engellenmesini ve ayrıca madde kullanımı ile ortaya çıkan bulaşıcı enfeksiyonlar, madde bağlantılı ölümler ve suça sürükleyen nedenlerin azaltılmasını hedeflemektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı

Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Türkiye’de uyuşturucuyla mücadelede başrolü oynayan kurum olarak yürütmekte olduğu arz ve taleple mücadele projeleri ile dünyada dikkati çekmektedir. Kurumun dünyada ilk defa gerçekleştirilen birçok uygulamaya imza attığı ve bu uygulamalarla oldukça fazla sayıda vatandaşa ulaştığı görülmektedir. Bu proje ve uygulamalardan bazıları şöyle sayılabilir:

Narkotim projesi,
dünyada ve
Türkiye’de alanında
bir ilk olma özelliği
taşımaktadır.

•**Narkotimler:** Narkotim projesi, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından sürekli olarak yürütülen istihbari ve operasyonel çalışmalara ilave olarak 2014 yılında uygulamaya konulmuştur. Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı koordinesinde geliştirilen proje, dünyada ve Türkiye’de alanında bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Bu projenin hedefi; uyuşturucunun sokak düzeyinde ulaşılabilirliğini önlemek üzere polislinin sokaktaki etkinliğini artırmak, uyuşturucu sorununa mahallî düzeyde çözüm yolları üretmek ve toplumun her katmanıyla işbirliği içinde sosyal bilinçlendirme faaliyetlerini yürütmektir. Pilot çalışmalar neticesinde etkili olduğu belirlenen Narkotimler, 23 Ekim 2018 tarihi itibarıyla 81 ilde yaygın hale getirilmiştir.

•**Narkotik Eğitim Tırı:** Kalkınma Bakanlığı ve İstanbul Kalkınma Ajansı’nın desteğiyle hayata geçirilen proje 2015 yılında İstanbul’da faaliyete başlamıştır. Narkotik içerisinde görevli polisler uyuşturucunun zararlarını bilgisayar ortamında hazırlanmış olan eğitim modülleri ile binlerce kişiye anlatılmaktadır. Sadece 2015 – 2017 yılları arasında İstanbul ve 16 ilde toplam 100 gün süreyle gerçekleştirilen faaliyetlerde 165.620 vatandaşımıza uyuşturucu hakkında eğitim verilmiş, 2018 yılında ise 15 ilde tam 87.903 kişiye ulaşılmıştır.

•**Narkorehber Modülü:** İçişleri Bakanlığı’na bağlı birimlerinin birlikte hareket etmeleri ve mücadeledeki önceliklerin belirlenerek yol haritasının oluşturulması amacıyla geliştirilmiştir. Bu çerçevede tüm birimlerin görüş ve önerileri doğrultusunda “Yerel Yönetimlerin Uyuşturucu ile Mücadelede Etkin Kullanımının Sağlanması” faaliyeti kapsamında; zabıta teşkilatı, temizlik görevlileri, özel güvenlik teşkilatı gibi birimlere narkotik birimlerince eğitim verilmesi amaçlanmıştır. Narkotik Daire Başkanlığı tarafından “Narkorehber Modülü” hazırlanmıştır. 2018 yılı içerisinde gerçekleştirilen 1794 Narkorehber faaliyeti sonucunda verilen eğitimlerle 185.234 kişiye ulaşılmıştır.

•**Narko-nokta Projesi:** Proje, ülkemizin birçok yerinde kurulan stantlar aracılığıyla vatandaşlarımızın uyuşturucu ile mücadele bilincini arttırmayı hedeflemektedir. Haziran 2017’den itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Satıcı ve kullanıcıların belirlenmesi ve suç işlenen yer-

lerin tespitini sağlamak, uyuşturucu ile mücadele çalışmalarının emniyet birimlerince nasıl yapıldığını anlatmak ve uyuşturucu maddeler hakkında aileleri bilgilendirme yoluyla halkın desteğini almayı amaçlamaktadır. 2018 yılına kadar Şanlıurfa, Bursa, Mersin, Bolu, Çorum, Bingöl ve Yalova illerinde düzenlenen “Narko-nokta” etkinlikleriyle 63.633 vatandaşımıza ulaşılmıştır. Uygulamanın etkinliğinin gözlenmesi üzerine projenin ülke geneline yaygınlaştırılması çalışmaları sürdürülmektedir. 2018 yılında Narko-nokta faaliyetleri ile 12 ilde 167.482 kişiye ulaşılmış ve 394.000 kişiye bilgilendirici materyal dağıtımı yapılmıştır.

•**Alan Denetimi Projesi:** 31.10.2017 tarihinden itibaren suçun sokakta etkin şekilde önlenmesi amacıyla tüm emniyet birimlerinin katılımıyla “Alan Denetimi Projesi” uygulanmaya başlamıştır. Böylelikle narkotik dışındaki farklı polisiye birimlerin de uyuşturucuya mücadelenin bir parçası haline gelmesi sağlanmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı kapsamında arz ve taleple mücadeleye yönelik olarak yapılan çalışmalar, yukarıda bahsedilen projelerle sınırlı değildir. Personelin eğitimlerinin sürekli olarak güncellenmesi, görev köpeklerinin eğitimi, genç nüfusta farkındalığı artırmaya yönelik olarak düzenlenen Türkiye çapındaki afiş ve slogan yarışmaları başta olmak üzere daha birçok faaliyet gerçekleştirilmektedir.

Sağlık Bakanlığı’nın Gerçekleştirdiği Çalışmalar

Bakanlık tarafından psikiyatri kliniklerinin uyuşturucuyla mücadele kapasitesini artırmak amacıyla; erişkin ve çocuk-ergen psikiyatri uzmanlarına yönelik hizmet içi eğitimler planlanmıştır. Bu çerçevede 2017 yılında 51 psikiyatri uzmanına eğitim verilmiş ve ülke genelinde 192 hastanenin psikiyatri kliniklerinde bağımlılık tedavisi verilmesi sağlanmıştır. Böylelikle tedaviye erişim kolaylaştırılmıştır. Aynı zamanda sosyal güvencesi olmayan bağımlıların tedavisi SUT kapsamına alınarak SGK tarafından karşılanmaya başlanmıştır. Ayrıca bağımlılık tedavilerine karşılık SGK tarafından ilgili sağlık kuruluşuna %30 daha fazla ödeme yapılması imkanı sağlanmıştır.

Bunlara ek olarak sağlık çalışanlarının uyuşturucu kullanımını ihbar etme yükümlülüğü kaldırılmış ve elektronik renkli reçete uygulamasına geçilmiştir. Pseudoefedrin (solunum sistemi hastalıklarının tedavisinde ve aynı zamanda uyuşturucu madde yapımında kullanılabilen bir madde) gibi kötüye kullanılacak ilaçların tamamının reçeteye tabii hale getirilmesiyle ilaç kötüye kullanımının önüne geçilmesinde önemli bir başarı sağlanmıştır. Ayrıca uyuşturucu tedavisinde kullanılan ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından da temel bir ilaç olarak listelenen cilt altı naltrekson adlı ilaç geri ödeme kapsamına alınmıştır. Naltrekson, insana daha çok sakinlik hissi ve özgüven verir, istek ve gerginliğini yok ederek uyuşturucu bağımlılığını yüksek derecede azaltır. Son olarak yeni tespit edilen uyuşturucu maddelerin yasa kapsamına alınması kolaylaştırılmış ve jenerik sınıflandırmaya geçilmiştir.

Bunların yanında madde bağımlılığı tedavi merkezlerinde çalışan personele 2012 yılından bu yana “Madde Bağımlılığı Tedavisinde Görev Alacak Personelin Sertifikalı Eğitim Programı” kapsamında “Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Eğitimi (SAMBA)” verilmektedir. 2018 yılına kadar 270 sağlık personeline SAMBA eğitimi verilmiştir. Ayrıca bağımlılık tedavi merkezlerinde görev yapan personelin tazeleme eğitimleri kapsamında hizmet içi eğitimler de devam etmektedir.

Yine eylem planı kapsamında, bağımlı hastalara yönelik acil durumlarda müdahalede bulunan hastane acil çalışanları ve 112’lerde görevli hastane öncesi acil sağlık personeline yönelik “Madde Kullanım Bozukluğunda Acil Yaklaşım Eğitimi” verilmektedir. Bu eğitimi vermek üzere 81 ilden 170 acil tıp uzmanına eğitici eğitimi verilmiştir. 2016 yılında eğitimciler tarafından 81 ilde 5015 hekim ve hekim dışı sağlık personeliyle 1396 hastane öncesi acil sağlık personeline yönelik eğitimler düzenlenmiştir.

Mücadelede önemli bir ayak olan birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışanlara yönelik eğitimler kapsamında da sağlık sistemiyle ilk temas noktası olan aile hekimlerinin uyuşturucu ile mücadele çalışmalarında aktif görev alması sağlanarak mücadele süreci güçlendirilmiştir. Öncelikle 81 ilde bulunan akran eğitimi almış kişilere bir eğitim programı verilmiştir. Sonrasında bu eğitimciler tarafından, sorumlu olduğu nüfusta uyuş-

turucu kullanan birey ya da ailesine erken tanı ve danışmanlık hizmeti sunması ve yüksek bağımlı olmayan hastaların ayakta tedavilerinin desteklenmesi amacıyla 19.187 aile hekimine bağımlılık eğitimi verilmiştir.

Bağımlılık yapıcı maddeler birbirine geçişkendir; bilimsel araştırmalar ve tedavi merkezlerindeki hasta başvuruları incelendiğinde, tütün ürünü ve alkol kullanımının uyuşturucu madde kullanımına geçiş açısından ilk basamak olduğu görülmektedir. Dolayısıyla tütün ürünü ve alkol kullanımının önlenmesi, uyuşturucu maddelerin kullanımının önlenmesine yönelik en önemli birincil önleme faaliyetidir. Bu amaçla Türkiye’de tütün Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi rehberliğinde hazırlanan Ulusal Tütün Kontrol Programı Eylem Planı (2015-2018) çerçevesinde çalışmalar yürütülmektedir. Bu bağlamda tütün ürünü kullanan vatandaşlarımızın bırakmaya teşvik edilmeleri ve yardım alabilmeleri amacıyla 2010 yılından bu yana “Alo 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı” ve “Sigara Bırakma Poliklinikleri” aracılığıyla destek sağlanmaktadır.

Buna ek olarak bireylerin tütün ürünü kullanmadığı halde tütün dumanına bağlı pasif bir şekilde maruz kalmalarını önlemek amacıyla 4207 sayılı yasa kapsamında ülke genelinde yaklaşık 1500 denetim ekibiyle 7 gün 24 saat denetimler yapılmaktadır. Denetim ekipleri tarafından rutin denetimlerin yanı sıra “Alo 184 Tütün İhbar Hattı” ve “Yeşil Dedektör Mobil Uygulaması” üzerinden gelen ihbarlara yönelik de denetimler yapılmaktadır.

Bu faaliyetlerin dışında Temmuz 2015 itibarıyla “Alo 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı” hizmete başlamıştır. Alo 191, uyuşturucu ile ilgili danışma ve destek hizmetlerinin doğrudan verildiği ve arayan kişinin ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirmelerin yapıldığı, 7/24 esasına göre canlı hizmet veren bir çözüm merkezidir.

Bilimsel araştırmalar ve tedavi merkezlerindeki hasta başvuruları incelendiğinde, tütün ürünü ve alkol kullanımının uyuşturucu madde kullanımına geçiş açısından ilk basamak olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Yıllara Göre Alo 191 Hattından Alınan Hizmet Sayısı (Türkiye Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü)

Yıllar	Alo 191 Hattından Alınan Hizmet Sayısı
2015	50.024
2016	38.465
2017	47.608

Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı birçok uluslararası kuruluş tarafından da “iyi uygulama örneği” olarak gösterilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın Gerçekleştirdiği Uyuşturucuyla Mücadele Çalışmaları

Dünya standartlarında bir önleme programı oluşturmak ve bu çerçevede sigara, alkol, uyuşturucu madde, teknoloji bağımlılığı ve sağlıklı yaşam konularında aileler, öğrenciler ve öğretmenleri eğitmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bir program oluşturulmuştur. Bu amaçla örgün eğitimin her kademesindeki öğrencilere verilecek, yaş gruplarına özel modüllerden oluşan ve dünyada iyi uygulama örneği olan programlardan yararlanılarak oluşturulan “Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı (TBM)” hazırlanmıştır. TBM ulaştığı kitle açısından “dünyanın en yaygın okul temelli önleme programı” olarak uluslararası platformda tescillenmiş bir programdır. Aynı zamanda bağımlılık alanında çalışan birçok uluslararası kuruluş tarafından da “iyi uygulama örneği” olarak gösterilmektedir. Program çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı’nda görevli 32.000 rehber öğretmene programın uygulayıcı eğitimi verilmiş, onlar aracılığıyla çok sayıda öğretmen, öğrenci ve veliye eğitim verilmesi sağlanmıştır.

Tablo 3: 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılı TBM eğitimi verilen kişi sayısı

Grup	Eğitilen Kişi Sayısı
Öğretmen	452.032
Öğrenci	4.824.295
Veli	3.446.072

Tablo 4: 2015-2016 Eğitim Öğretim Yılı TBM eğitimi verilen kişi sayısı

Grup	Eğitilen Kişi Sayısı
Öğretmen	650.819
Öğrenci	10.445.227
Veli	1.889.146

Tablo 5: 2016-2017 Eğitim Öğretim Yılı TBM eğitimi verilen kişi sayısı

Grup	Eğitilen Kişi Sayısı
Öğretmen	612.654
Öğrenci	9.205.302
Veli	2.070.427

Bağımlılık zararlı madde kullanımının devam etmesiyle gelişen bir süreçtir. Maddeyle tanışan kişi bağımlı olmadan önce bir “kullanıcı olma” ve/veya “alışma” süreci geçirir. Bunun ardından maddeyi daha sık ve riskli bir şekilde kullanmaya başlar ve sonrasında bağımlılık gelişir. Bu süreç göz önüne alınarak; okullarımızda yukarıda bahsedilen birincil önleme faaliyetlerinin yanında, maddeyle tanışmış çocuğu henüz ‘kullanıcı’ ya da ‘maddeye alışma’ düzeyindeyken zararlı maddeden vazgeçirmeye yönelik bir program daha geliştirilmiştir. Bu çerçevede okul temelli bir ikincil önleme müdahale programı olan “Okulda Bağımlılığa Müdahale Programı (OBM)” 2017 yılından itibaren pilot illerde uygulanmaya başlanmıştır.

Program; sigara, alkol ya da madde gibi zararlı maddelerle bir şekilde tanışmış çocukları eğitim sistemi dışına itmeden kazanmayı, onlarla doğru iletişim kurmayı ve onları bağımlılığın geliştiği durum ve ortamlardan uzaklaştırarak doğru şekilde yönlendirmeyi hedeflemektedir. OBM Programı kapsamında geliştirilen yazılım aracılığıyla rehber öğretmen riskli öğrenciyi tespit eder, değerlendirir ve izler. Rehber öğretmen yazılım üzerindeki formlar aracılığıyla risk durumunu esas alarak öğrenciyi önleyici müdahalede bulunur. Bu müdahalelerde bilgilendirme, motivasyonel görüşme, izleme, aile ile temas kurma, psikososyal değerlendirme ve sağlık kurumlarına yönlendirme gibi farklı yöntemler izlenir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Koordinasyonunda Gerçekleştirilen Çalışmalar

2017 yılı içerisinde bakanlıkla Yeşilay arasında imzalanan protokol kapsamında 81 ilden 145 kişinin katıldığı “Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Formatör Eğitimi” gerçekleştirilmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen “Halk Eğitimi/Madde Kullanım Riski ve Madde Bağımlılığından Korunma Modülü” ile 2017 yılında 538 modül ile 45.837 kişiye eğitim verilmiştir.

TBM Eğitimleri kurum bakımındaki 15 yaş üstü çocuklara, bakanlık kuruluşlarında ve Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakıflarında çalışan personele, kamu kurumları çalışanlarına, STK ve muhtarlar ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’ndan hizmet alan ailelere verilmiştir. Bu eğitimlerle

Okul temelli bir ikincil önleme müdahale programı olan “Okulda Bağımlılığa Müdahale Programı (OBM)” 2017 yılından itibaren pilot illerde uygulanmaya başlanmıştır.

Aile Eğitim Programı (AEP) “Madde Kullanım Riski ve Madde Bağımlılığından Korunma Eğitimi” kapsamında 2014-2018 yılları arasında toplam 2.251 halk eğitimi ile 159.922 kişiye eğitim verilmiştir.

2017 sonu itibarıyla 60.000 kişiye ulaşılmıştır. Bakanlık alışmaları çerçevesinde ayrıca Aile Eğitim Programı (AEP) “Madde Kullanım Riski ve Madde Bağımlılığından Korunma Eğitimi” kapsamında 2014-2018 yılları arasında toplam 2.251 halk eğitimi ile 159.922 kişiye eğitim verilmiştir.

Bu çalışmalara ek olarak üçüncül önleme faaliyetleri kapsamında uyuşturucu kullanmış ve daha sonra tedavisini tamamlamış kişilerin topluma yeniden kazandırılması amacıyla bir çalışma başlatılmıştır. “Sosyal Uyum Birimleri Pilot Uygulama alışması” Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Sosyal Hizmet Merkezlerine bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. 2017 yılında İstanbul, Antalya ve Ankara olmak üzere pilot uygulamada 4 SUB faaliyete geçmiş, 2018 yılında toplam 21 ile yaygınlaştırılmış, bu kurumlarda çalışacak personel hizmet içi eğitimlerini alarak AMATEM stajlarını tamamlamışlardır. Sosyal Uyum Birimleri gündüzlü hizmet birimleri olmakla birlikte 18 yaşından büyük, kısa ve uzun süreli tedavilerini tamamlamış ve gönüllü olan kişilere hizmet vermektedir. Bu süreçte başvuran kişilere paydaş kurumların desteğiyle birlikte iş, barınma, eğitim, boş zaman değerlendirmesi, ruhsal destek gibi konularda rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.

Son olarak Aile, alışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde ASDEP programı geliştirilmiştir. ASDEP, aile ve bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyaçlarının tespiti, ihtiyaca göre sosyal yardım ve sosyal hizmet modellerin planlanması ve uygulanması, gerektiğinde diğer kamu hizmetlerinden (eğitim, sağlık, istihdam vs.) yararlanılmasının sağlanması amacıyla sürecin tüm aşamalarında rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini de içeren bir koruyucu, önleyici bir hizmet programdır. ASDEP çerçevesinde 2016 yılından bu yana toplam 3000 personel ile saha ziyaretlerine başlanmıştır. Hane ziyaretleri esnasında birçok parametre yanında bölgede ve hanede bağımlılıkla ilgili değerlendirme de yapılmaktadır.

Türkiye Yeşilay Cemiyeti’nin alışmaları

Kurulduğu 1920 yılından bu yana bağımlılıkla mücadele eden Yeşilay, oldukça geniş bir çerçevede birçok proje ve eğitim programını Türkiye genelinde yaygın olarak sürdürmektedir:

•**Yeşilay Yaşam Becerileri Eğitim Programı (YYB):** Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı genel olarak bireylerde bilinç ve farkındalık oluşturmayı amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra çocuklarda ve gençlerde zararlı alışkanlıklara karşı davranış değişikliği kazandırarak “hayır deme becerisi” geliştirmeyi amaçlayan bir eğitim programına ihtiyaç duyulmuştur. Bir birincil önleme faaliyeti olan bu program; öğrencilerin bağımlılık riskinden uzak bir yaşam sürmesini, olumlu davranış değişiklikleri ve alışkanlıklar kazanmasını ve kendini riskli ortam ve durumlardan korumasını sağlayacak etkinliklerden oluşan okul temelli, koruyucu-güçlendirici bir eğitim programıdır (MEB, Yeşilay, 2018).

•**Benim Kulübüm Yeşilay Projesi:** Bu proje, önleme çalışmalarında akran eğitim metodunu işlevsel bir araç haline getirmeyi amaçlamaktadır. Bir grup genç gönüllünün önceden belirlenmiş okullara giderek Yeşilay Kulübü üyesi 80-100 kadar öğrenciyle gün boyu kazanım odaklı, yapılandırılmış etkinlikler gerçekleştirilmesi şeklinde uygulanmaktadır. Pilot çalışmalarda etkililiği olduğu görülen projenin yapılandırılarak ülke genelinde yaygınlaştırılması hedeflenmektedir (MEB, Yeşilay, 2018).

•**Sağlık Elçisi Projesi:** 2016 yılında uygulanmaya başlanan proje, bağımlılıkla mücadelede toplumun yerel dinamiklerini, mahalle esnafını harekete geçirerek toplumun mücadele bilincinin artırılmasını ve bu yolla bağımlılıkları önlemeyi hedeflemektedir. Öncelikle İstanbul’da başlayan proje kapsamında çocuk ve gençlerin çoğunlukla ilişkide olduğu kuaför, güzellik salonu, kafeterya, internet kafe, büfe, kahvehane, giyim mağazası, kırtasiye ve eczane gibi dokuz meslek dalı seçilmiştir. Bu mesleklerden projeye gönüllü olarak katılan esnafın, buldukları bölgedeki metruk binaları, alkol kullanılan izbe yerleri ve atıl halde bulunan parkları 153 Beyaz Masa’ya bildirmele-ri sağlanmıştır. Ayrıca Yeşilay sağlık elçilerinin mahallelerinde alkol ve uyuşturucu kullanan bireyleri veya yakınlarını destek almak üzere muhtarlıklara, tedavi görmek isteyenleri de YEDAM’a yönlendirmeleri istenmiştir. Projeye katılan gönüllü esnaf, dükkânının girişi-

Genç Yeşilay, 100 gönüllüsü ile yaz boyunca kamplar vasıtasıyla toplam 16 bin çocuk ve gence ulaşmıştır.

ne herkesin göreceği şekilde Yeşilay Sağlık Elçisi etiketi asmış ve Yeşilay tarafından verilen bilgi kitapçıklarını halka dağıtmaya başlamıştır. Proje kapsamında bugüne kadar seçilmiş bölgelerden toplam 510 esnaf ziyareti yapılarak; hiçbir bağımlılığı olmayan, Yeşilay’ın hedeflerine yönelik duyarlılığa sahip ve sağlık elçisi olma kriterlerini yerine getiren 220 esnaf projeye dahil edilmiştir.

•**Akran Eğitimi Projesi:** Yeşilay’ın gerçekleştirdiği bu projeye lise, üniversite, gençlik platformları, gençlikle ilgili faaliyet gösteren kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarındaki gençlere 2016 yılından itibaren bağımlılıklarla ilgili eğitimler verilmektedir. Ardından eğitim alan gençlerin de kendi akranlarına bu eğitimleri ulaştırmaları sağlanmaktadır. Bu kapsamda tütün, alkol, uyuşturucu madde, teknoloji bağımlılığı ve sağlıklı yaşam konularında TBM uygulayıcı eğitimi alan gençler, kendi akranlarına TBM içeriklerinden oluşan seminerler gerçekleştirmektedir. Akran eğitimleri yoluyla üniversitelerde Genç Yeşilay kulüpleri de kurulmuştur. Yeşilay’ın gençleri uyarmak ve onları da bu mücadeleye dâhil etmek amacıyla kurduğu Genç Yeşilay Topluluğu, farkındalığın toplum katmanlarında yaygınlaştırılması amacıyla üniversite, lise, ilk ve ortaokul seviyelerine uygun olarak kamp aktiviteleri, eğitim faaliyetleri ve görünürlük çalışmaları gerçekleştirmektedir. Genç Yeşilay, 100 gönüllüsü ile yaz boyunca kamplar vasıtasıyla toplam 16 bin çocuk ve gence ulaşmıştır. (MEB, Yeşilay, 2018).

•**Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM):** Diğer bir önemli çalışmada Yeşilay, Ekim 2016’dan itibaren Türkiye’de bağımlılıkta rehabilitasyon alanında faaliyet göstermeye başlamış, Türkiye’ye özgü bir model olması amaçlanan YEDAM modelini hayata geçirmiştir. Bu modelle bağımlılıkta rehabilitasyon alanında Türkiye’de kısıtlı bir hizmet olan psikososyal müdahale hizmetlerinin, tedavi ekibi işbirliğiyle bireylere ücretsiz olarak verilmesi sağlanmaktadır. Proje kapsamında psiko-sosyal müdahale alanındaki tüm hizmetler yapılandırılmış kapsamlı bir müdahale olarak verilmekte, Yeşilay Bilim Kurulu’ndan ve alandaki profesyonellerden hizmet aşamasında süpervizyon alınmaktadır.

•Son olarak; Yeşilay, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na bağlı İŞKUR işbirliğiyle, Türkiye genelinde İŞKUR bünyesinde çalışan iş ve meslek danışmanlarına yönelik online olarak “Temel Bağımlılık Eğitimi” düzenlenmiştir. 2016 yılında sanal sınıf üzerinden gerçekleştirilen 9 oturum neticesinde 1282 iş ve meslek danışmanı bu eğitimi almıştır. Yine Yeşilay-Gençlik ve Spor Bakanlığı işbirliğiyle “Bağımlılıkla Mücadelede Antrenörler İçin Kapasite Geliştirme” konulu mesleki gelişim eğitimi programı gerçekleştirmiştir. Benzer şekilde Yeşilay, Diyanet İşleri Başkanlığı işbirliğiyle din görevlilerine “TBM Uygulayıcı Eğitimi” gerçekleştirmiştir.

Önleme faaliyetleri kapsamında diğer bir önemli ayağı da çevresel önleme stratejileri oluşturmaktadır. Bu stratejiler insanların uyuşturucu kullanımıyla ilgili seçimlerini yaptıkları kültürel, sosyal, fiziksel ve ekonomik çevreleri değiştirmeyi amaçlar. Çevresel önleme stratejileri çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalardan bazıları şunlardır:

•**İş Yaşamını İyileştirme Programı:** Yeşilay, İstanbul Halk Sağlığı Müdürlüğü, İTO ve KALDER işbirliğinde, İstanbul Kalkınma Ajansı’nın desteğiyle firmalara yönelik olarak gerçekleştirilen bir programdır. Günlük hayatımızın büyük bir kısmını geçirdiğimiz iş yerlerinde sağlıklı çalışma standartları oluşturmayı, bağımlılıkları ve davranışsal bozuklukları önleyecek düzenlemeler yapmayı hedefler. İstanbul başta olmak üzere Ankara, İzmir ve Konya’da model uygulamaları devam etmektedir.

•**TRT Etkinlikleri:** 2954 Sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanununun Temel İlkeler ve Yayın Esasları kısmında, “Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek” hükmü bulunmaktadır. Bu hükme uygun olarak 2017 yılında TRT radyo ve televizyon kanallarında; madde bağımlılığı, uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele ve uyuşturucu kullanımının insan ve toplum sağlığına etkilerine değinen eğitim, kültür, sağlık, haber türünde toplam 35 programın yer almıştır. Gün içerisinde yayınlanan kuşak programlarının içerisinde de ayrıca bu konuya yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır. Bunun yanında yıl boyunca toplumda farkındalık yaratma

Yeşilay, Ekim 2016’den itibaren Türkiye’de bağımlılıkta rehabilitasyon alanında faaliyet göstermeye başlamış, Türkiye’ye özgü bir model olması amaçlanan YEDAM modelini hayata geçirmiştir.

Madde
bağımlılığının
rehabilitasyonunda
nitelikli iş
gücüne ihtiyaç
duyulmaktadır.

amaçlı alkol, tütün mamulleri ve madde bağımlılığı karşıtı 7 farklı kamu spotu yayınlanmıştır. (TRT Genel Müdürlüğü, 2018).

•**Yerel Medya Kapasite Geliştirme Projesi:** Proje, Yeşilay ve Basın Enformasyon Genel Müdürlüğü işbirliğinde kitle iletişiminin en önemli aktörleri sayılan basın mensuplarının bağımlılık konusundaki bilgi düzeyinin artırılmasını hedeflemektedir. Proje kapsamında 2016 yılında 7 bölgeyi kapsayan İzmir, Erzurum, Samsun, Antalya, Gaziantep, İstanbul ve Ankara illerinde birer günlük eğitim programları gerçekleştirilmiş; yaklaşık 1500 yerel medya mensubu eğitim almıştır.

•**Madde Bağımlılığı Danışmanı Meslek Standardı Hazırlanması:** Türkiye’de her yıl yenileri açılmakla beraber henüz taleplere her zaman hızlı bir şekilde cevap verecek düzeyde yeterli tedavi merkezi bulunmamakta, benzer şekilde rehabilitasyon hizmetleri de oldukça yetersiz kalmaktadır. Son yıllarda rehabilitasyon alanında önemli adımlar atılmaya başlansa da bu adımları destekleyici nitelikte bir işgücü henüz bulunmamaktadır. Bu doğrultuda ihtiyaç duyulan/duyulacak nitelikli işgücünü sağlamak adına meslek standartları ve yeterliliklerinin belirlenmesi ve sertifikasyon faaliyetlerinin yapılması amacıyla Yeşilay bir çalışma yapmıştır. Öncelikle “Madde Bağımlılığı Danışmanı (Seviye 6) ve Madde Bağımlılığı Danışman Yardımcısı (Seviye 5) Meslek Standartlarının” belirlenmesi için Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) ile protokol imzalamıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda hazırlanan taslak meslek standartları, 10.03.2017 tarih ve 30003 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak ulusal meslek standardı halini almıştır. Yeni dönemde mesleki yeterlilikler ile ilgili çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

•**Atık Sulardan Uyuşturucu ve Diğer Psikoaktif Maddelerin İzlenmesi Projesi:** Bu proje, Yeşilay ile İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü işbirliğinde İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından desteklenerek hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü bünyesinde “Atık Suda Uyuşturucu Madde Analiz Laboratuvarı” kurulmuş, atık suda uyuşturucu analiz yöntemleri ve

bu yöntemlerin standart uygulama prosedürleri geliştirilerek uluslararası düzeyde veri elde edecek bir sistem oluşturulmuştur. Proje ile bölgedeki uyuşturucu madde kullanma yoğunluğu da atık sudan tespit edilebilmektedir. Denetimler İstanbul’da 2 ilçede başlatılmıştır. Pilot uygulamalarla şehrin tamamına ve ülke geneline uyarlanabilecek bir modelin oluşturulması sağlanmış olup aynı zamanda İstanbul genelinde faaliyet gösteren birçok araştırma alanına da zemin oluşturulmuştur.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün Uyuşturucuyla Mücadele Çalışmaları

Türkiye genelinde 2017 yılı itibariyle toplam 386 ceza infaz kurumunda 232.182 hükümlü-tutuklu bulunmaktadır.

Tablo 6: Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Yıllar	Hükümlü-Tutuklu Sayısı
2014	158.837
2015	178.056
2016	200.339
2017	232.182

Aşağıdaki tablo incelendiğinde ceza infaz kurumlarında uyuşturucu madde bağlantılı suçlardan bulunanların sayısı, genel sayıya da paralel olarak her yıl artmaktadır. Bununla birlikte ceza infaz kurumlarında madde bağlantılı suçlardan bulunan hükümlü ve tutukluların oranı 2016’da %18,65 iken 2017 yılında bu oran %21,65’e çıkmıştır.

Tablo 7: Ceza İnfaz Kurumlarında Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlardan Bulunanların Yıllara Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Yıllar	Hükümlü-Tutuklu Sayısı
2014	27.680
2015	33.261
2016	37.367
2017	50.278

İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü bünyesinde “Atık Suda Uyuşturucu Madde Analiz Laboratuvarı” kurulmuş, uluslararası düzeyde veri elde edecek bir sistem oluşturulmuştur.

Türkiye’de ceza infaz sistemine yönelik olarak birçok proje hayata geçirilmektedir. “Bağımlılıkla Mücadelede Yargının ve İnfaz Sisteminin Kurumsal Kapasitesinin Artırılması Projesi” AB destekli olarak Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülecek olan bir projedir. Bu amaçla planlanan faaliyetler ve hazırlanacak dokümanlara esas teşkil etmek üzere gerekli çalışmalara başlanmıştır. Halihazırda ceza infaz kurumlarında bulunan sağlık ve psikososyal yardım servislerinin görevleri tüzükte tanımlanmış olup, bağımlılık tedavi hizmetleri de bu çerçevede yürütülmekte ve çeşitli programlar uygulanmaktadır:

•**Alkol ve Madde Bağımlılığı Bireysel Müdahale Programı:** Program kapsamında kişinin alkol ve madde kullanım öyküsünün alınmakta, değişim motivasyonu artırılmakta ve kişinin durumuna uygun müdahalede bulunmaktadır. Madde ve bağımlılık hakkında bilgilendirme yapılması, madde kullanma arzu ve dürtüsüyle başa çıkma yollarının, rahatlama alıştırma ve tahliye sonrası temiz kalma yollarının öğretilmesi ve zarar azaltma konusunda bilgilendirilmesi programın diğer hedefleridir.

•**Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı (SAMBA):** 2012 yılında ceza infaz kurumlarında kalan tutuklu-hükümlüleri sigara, alkol ve madde bağımlılığı hakkında bilgilendirmek ve yaşam becerileri kazandırmak amacıyla geliştirilen yapılandırılmış bir programdır. 2017 yılı içinde programa katılan hükümlü ve tutuklu sayısı 3082 ‘dir.

•**Mesleki Eğitim Kursları:** Madde kullanım öyküsü olan veya madde bağımlısı hükümlülerin ceza infaz kurumlarında mesleki eğitim kurslarına katılımının sağlanması öncelikli hedeflerdendir. Bu çerçevede 2017 yılında iş-meslek ve teknik kurslarına toplam 64.181 hükümlü ve tutuklu katılmıştır.

•**Bireysel Görüşmeler ve Grup Çalışmaları:** 2017 yılında ceza infaz kurumlarında bireysel görüşmelere katılan tutuklu ve hükümlü sayısı 398.833’tür. Grup çalışmalarına ise 14.931 kişi katılmıştır.

•**Diğer Hizmetler:** Ceza infaz kurumlarında madde arzının azaltılmasına yönelik önlemler çerçevesinde öncelikle uyuşturucu ve uyarıcı

maddelerin ceza infaz kurumunda bulundurulması yasaklanmış olup, yapılan aramalar ve iç kontrollerle madde girişine izin verilmemektedir. Madde tespit edilmesi durumunda ise gerekli yasal ve idari süreç başlatılmaktadır. Ayrıca kurum doktorlarının madde bağımlısı hükümlü/tutuklulara yönelik yazdıkları ilaçların kötüye kullanımının önlenmesi için ilaçlar, sağlık memuru kontrolünde verilmektedir.

- Benzer şekilde madde talebinin azaltılmasına yönelik önlemler çerçevesinde ceza infaz kurumunda bulunuyor olmak, tedavi süreci için bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Bireyler infaz kurumundan çıkışta alkol ve madde bağımlılığı ile çalışan dernekler ve sivil toplum örgütlerine yönlendirilmektedir.
- Halihazırda madde bağımlısı olanlar için zarar azaltıcı önlemler kapsamında, bulaşıcı hastalıkların kontrolüne ilişkin olarak personel ve kurum idaresi bilgilendirilmekte ve gerekli önlemler alınmaktadır. İl Sağlık Müdürlükleri ile iletişime geçilerek Hepatit B gibi aşıların temin edilmesi ve tüm hükümlü ve tutuklular ile personelin rutin aşı uygulamalarından faydalanması sağlanmaktadır.
- Bununla birlikte cezaevlerinde uyuşturucu bağlantılı sağlık müdahaleleri kapsamında Sağlık Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı arasında 2009 yılında imzalanan protokol uyarınca ceza infaz kurumları, aile hekimlerinin gezici hizmet vermesi gereken yerler olarak tanımlanmıştır. Bu durumda kurumlarda birinci basamak sağlık hizmetleri aile hekimleri tarafından yürütülmekte, ileri tetkik ve tedavi gerektiren sağlık sorunları için ilgili sağlık kuruluşlarına sevkler yapılmaktadır. Uyuşturucu madde kullanıcılarının tedavi hizmetleri ise genellikle sağlık kuruluşlarına sevk edilerek yürütülmektedir.
- Ayrıca ceza infaz kurumlarında koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında sürekli sağlık eğitimleri yapılmakta; Sağlık Bakanlığı’na bağlı İl Sağlık Müdürlükleri ve üniversite hastaneleriyle ortak eğitim çalışmaları ile hem personele hem de hükümlü ve tutuklulara çeşitli konularda eğitimler verilmektedir.

Madde talebinin azaltılmasına yönelik önlemler çerçevesinde ceza infaz kurumunda bulunuyor olmak, tedavi süreci için bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Denetimli Serbestlik çalışmalarına bakıldığında; TCK madde 191 uyuşturucu madde kullanmayı bir suç olarak kabul etmekle beraber, madde kullanan kişi aynı zamanda tedaviye ihtiyaç duyan bir kişidir. Bu nedenle aynı kanun maddesinde cezaevine alternatif olarak bir düzenleme yapılmış; kişinin öncelikle tedavi edilmesi ve tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaktan korunmasını sağlamaya yönelik olarak hakkında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması öngörülmüştür. Buna göre kişinin tedavi olmayı kabul etmesi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçundan hakkında cezaya hükmolunmayacaktır.

2017 yılında Türk Ceza Kanunu’nun 191’inci maddesi kapsamında Denetimli Serbestlik Müdürlükleri’ne 84.398 karar gelmiş, bu kararlardan 39.288’inin infazı gerçekleştirilmiştir. Diğer kararların infaz işlemleri devam etmektedir. 2016 yılında uyuşturucu madde bağlantılı suçlara ilişkin denetimli serbestlik sayısı, toplam denetimli serbestlik sayısının %33,35’ini oluştururken 2017 yılında bu oran %13,73’tür.

Denetimli serbestlik birimlerinde hükümlüler gerekli tedavilerinin yapılması amacıyla ilgili sağlık kuruluşuna sevk edilerek tedavileri bu kurumlarca yerine getirilmektedir. Belirlenen ihtiyaçları doğrultusunda da birimlerde bireysel görüşmeler yapılmaktadır. Ayrıca denetimli serbestlik müdürlüklerinde görev yapan psikolog, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog ve öğretmenler tarafından SAMBA, Öfke Kontrolü Programı, Hayat için Değişim Programı, Adım Adım Değişim Programı gibi yapılandırılmış programlar uygulanmaktadır. Bunlara ek olarak özellikle iyileştirmenin sürdürülmesi ve desteklenmesinde büyük önem taşıyan boş zaman faaliyetlerinin oluşturulması için toplumun diğer kurum, kuruluş ve STK’larla işbirliği yapılmaktadır. Böylelikle yükümlülere yönelik çeşitli iş-uğraş sağaltım programları, sanatsal, kültürel ve hobi alanlarında çalışmalar geliştirilmekte ve desteklenmektedir.

Uyuşturucu Tedariki, Kaçakçılığı ve Terör Örgütlerinin Finansmanı

2014 yılında, dünya çapındaki uluslararası organize suç gruplarının gelirlerinin beşte biri ile üçte biri arasında bir miktarının, uyuşturucu satışlarından elde ettiği tahmin edilmektedir. Mobil iletişim kaçakçılar için yeni imkanlar sunarken, darknet (karanlık ağ- internet) kullanıcıların bitcoin gibi kripto para birimiyle anonim olarak uyuşturucu satın almalarını sağlamaktadır. Darknet üzerinden uyuşturucu satışı oranı global olarak henüz az görünse de bir araştırmada 2013-2016 yılları arasında bu alandaki satışta % 50 artış olduğu tespit edilmiştir. Darknet alıcıları genellikle esrar, ecstasy, kokain, halüsinojen ve yeni psikoaktif madde kullanıcılarıdır (Dünya Uyuşturucu Raporu, 2017).

Uluslararası organize suç örgütlerinin yanı sıra dünyada birçok terör örgütünün de uyuşturucu kaçakçılığında önemli bir rol oynadığı ve kendi finansmanlarını bu yolla büyük ölçüde karşılamaya başladıkları artık genel kabul gören bir durumdur. Birçok terör örgütü ile aynı anda mücadele etmek durumunda kalan Türkiye de hem eroinin Avrupa’ya sevkiyatında bir transit ülke hem de Avrupa’da üretilen sentetik uyuşturucular açısından bir hedef ülkedir. Ülkemizin uzun yıllardır mücadele ettiği PKK/KCK terör örgütü de her iki kaçakçılıkta etkin görünmektedir. PKK kaçakçılığa yardımcı olmanın yanı sıra Irak’ın kuzeyindeki kamplarda eroin imal ederek uyuşturucunun ticaretini de yapmaktadır (TUBİM, 2018).

Pablo Escobar’dan El-Kaide’ye ve PKK’ya terör örgütü ve uyuşturucu ticareti ilişkisi incelendiğinde; tarihte ilk suikastçılar olarak bilinen Haşhaşilerin adamlarını uyuşturucu madde (haşhaş) etkisi altında terörist faaliyetlere yönlendirdiği görülmektedir. Dolayısıyla terör örgütleri ilk tarihlerinden bu yana uyuşturucu ile iç içedir. Bugün de DAEŞ’in intihar bombacıları gibi sahaya sürülen birçok teröristin amfetamin, ecstasy, esrar, kokain gibi uyuşturucu maddeleri kullanarak bu eylemleri gerçekleştirdikleri kamuoyunca da açıkça bilinmektedir. Terör örgütü- uyuşturucu ticareti ilişkisine dair çarpıcı örneklerden biri de 2008 yılında yakalanan bir El-Kaide militanının ifadesidir: “Allah kafirlerin cesetlerini görmeyi

2014 yılında, dünya çapındaki uluslararası organize suç gruplarının gelirlerinin beşte biri ile üçte biri arasında bir miktarının, uyuşturucu satışlarından elde ettiği tahmin edilmektedir.

Afgan eroininin Avrupa pazarının neredeyse yarısına hakim olduğu ve bu uyuşturucunun DAEŞ’in kontrolünde Avrupa’ya ulaştığı tahmin edilmektedir.

nasip etsin. İsterse uyuşturucuyla ölsünler, isterse bizim silahlarımızla. Bizim ortak amacımız budur”. Bu ifade uyuşturucu maddeyi sadece El-Kaide teröristlerinin kullanmadığını, aynı zamanda düşmanlarına da uyuşturucu satmanın onlar için önemli amaçlardan biri olduğunu göstermektedir.

Terör örgütlerinin hem kendilerine kaynak hem de hedef ülkelerde sosyo-psikolojik dejenerasyon sağlamak amacıyla ve ayrıca kendi faaliyet alanlarında ortak düşmanları olan istihbarat çalışanları ve güvenlik güçlerine karşı çoğu zaman iş birliğine gitmeleri sıklıkla rastlanan bir durumdur. Uyuşturucu tacirlerinin terör örgütleri gibi bir ideolojiye hizmet etmeler dahi pek çok noktada birbirleri ile örtüşükleri açıkça görülmektedir.

Terör örgütü- uyuşturucu ticareti ilişkisine diğer bir örnek olarak Kolombiya’da FARC terör örgütünün faaliyetleri gösterilmiştir. FARC kuruluş yıllarında uyuşturucu ticaretine mesafeli davranmaya çalışmıştır. Örgüt 1978 yılında kendisi adına çalışabilecek ancak 50 tane gerilla bulabilirken, 90’lı yıllarda uyuşturucu ticaretine doğrudan girmesiyle beraber yılda 3.5 milyar dolarlık servete sahip olmuştur. Elde ettiği bu ekonomik güçle gerilla sayısını artırmış, rüşvet vermeye ve silah ticareti yapmaya başlamıştır. 1980’li yıllarda FARC’ın etkisinin olduğu 8 tane mahalli bölge varken, uyuşturucu ticaretine girdikten sonra eğitim, kilise açma, gıda yardımı gibi yollarla Kolombiya halkının gönüllerini kazanmaya çalışmış ve seçimlerde belediyelerin 61%’ine sahip olmuştur. Kolombiya hükümeti anlaşmadan sonra FARC’ın gelirinin büyük bir kısmına el koymuş ve hala kontrol ediyor olsa da bugün silah bırakmasına ve kontrol altında tutulmasına rağmen gelirinin 300-500 milyon dolar arasında olduğu tahmin edilmektedir. Bu da uyuşturucu ticareti ile hala ilişkili olduğu şüphesini yaratmaktadır.

Kaosun ve iç savaşın olduğu ülkelerde uyuşturucu ticareti yapmak oldukça kolay hale gelmiştir. Nitekim Afganistan’da El-Kaide başta olmak üzere pek çok örgüt, uyuşturucu ticareti üzerinden ciddi paralar kazanmaktadır. Afgan eroininin Avrupa pazarının neredeyse yarısına hakim olduğu ve bu uyuşturucunun DAEŞ’in kontrolünde Avrupa’ya ulaştığı tahmin edilmektedir. Bu durumda DAEŞ’in ana para kaynaklarından biri de uyuşturucu gelirdir. Benzer şekilde Hizbullah terör örgütünün Lübnan ve

Suriye’de yetiştirdikleri uyuşturucuyu İsrail’e sattığı belirtilmiştir. Örgütün aynı zamanda Brezilya, Paraguay, Arjantin arasındaki gevşek ve sınır güvenliği ciddi anlamda risk altında olan bölgede aktif olduğu ve Ortadoğu’dan getirdikleri uyuşturucuyu buraya sattıkları ifade edilmiştir.

Türkiye için uyuşturucu ticareti açısından en önemli örgütün PKK’dır. Kuzey Irak, İran ve Afganistan’dan gelen uyuşturucuyu transit olarak Türkiye’den Avrupa’ya geçiren örgüt PKK’dır. PKK uyuşturucu ticaretinden yılda 1,5 milyar dolar gelir elde etmektedir ve 1980 darbesi sonrası Avrupa’ya gitmiş olan PKK’lıların bu ticarete ciddi rol aldıkları bilinmektedir.

Nitekim PKK ve uyuşturucu bağlantısı 2018 yılında yayınlanan EUROPOL TESAT Raporu’nda da işlenmiş ve şu cümlelerle ifade edilmiştir: “PKK/KCK Türk sınırını geçen uyuşturucu kaçakçılarından aldığı vergiler aracılığıyla para toplamaktadır. Ayrıca PKK/KCK, uyuşturucuların Türkiye üzerinden Avrupa’ya ulaştırılması ve AB’de dağıtımı ve satışının her aşamasında karlardan pay almaktadır. Buna karşılık olarak kaçakçılara genellikle PKK’dan korunma ve anlaşmazlıkların çözümü için arabuluculuk talep edilmektedir” (EU Terrorism Situation and Trend Report, 2018).

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) tahminlerine göre yılda çeşitli suçlardan elde edilen yaklaşık 1,6 trilyon dolar kadar kara para aklanmaktadır. Sınırı aşan suçlardan biri olan uyuşturucu kaçakçılığı 320 milyar dolarla bu miktarın en büyük kısmını oluşturmaktadır. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı Merkezi (EMCDDA) tahminlerine göre ise Avrupa uyuşturucu pazarının 2013 yılındaki değerinin 24 milyar Euro olduğu tahmin edilmektedir.

Terör örgütleri yasadışı uyuşturucu kaçakçılarıyla kolaylıkla irtibata geçebilmekte ve üs olarak kullandıkları bölgelerdeki diğer kaçakçılardan koruma ve vergi adı altında da ayrıca gelir temin edebilmektedirler. Ülkemizde yasadışı uyuşturucu kaçakçılığının finans sağlayan terör örgütlerinden biri, PKK/KCK terör örgütüdür. Örgüt Avrupa ülkelerinde kurmuş olduğu dernekler aracılığıyla örgüte eleman ve mali destek sağlarken, İran, Afganistan ve Pakistan’dan elde edilen işlenmemiş morfinle Kuzey Irak bölgesinde bulunan imalathanelerinde eroin imalatı yapmaktadır. Bununla

PKK ve uyuşturucu bağlantısı 2018 yılında yayınlanan EUROPOL TESAT Raporu’nda da işlenmiştir.

1998 yılında Orta ve Yakın Doğu’da Yasadışı Uyuşturucu Ticareti ve Bağlantılı Sorunlar Alt Komisyonu raporunda, PKK/KCK örgütü, narko-terör örgütlerine bir örnek olarak ele alınmıştır.

birlikte İran ve Irak sınırında uyuşturucu kaçakçılığı yapan gruplardan da miktar başına pay almaktadır. Türkiye’nin güneydoğu bölgesinde bulunan kırsal alanda da yasadışı kenevir ekimi ve esrar üretimi yapmaktadır.

Örgütün Kuzey Irak bölgesinden daha karlı olarak değerlendirdiği Avrupa uyuşturucu pazarında aktif olduğu, uluslararası raporlarda belirtilmiştir. 1998 yılında Orta ve Yakın Doğu’da Yasadışı Uyuşturucu Ticareti ve Bağlantılı Sorunlar Alt Komisyonu raporunda, PKK/KCK örgütü, narko-terör örgütlerine bir örnek olarak ele alınmıştır. Örgütün diğer sınır aşırı suç grupları arasında uyuşturucu trafiğinde açık bağlantılarının olduğu ifade edilmiştir.

Suriye’de 2011 yılından beri devam eden iç savaştan kaynaklanan otorite boşluğundan dolayı uyuşturucu kaçakçıları ve bölgede bulunan terör örgütleri (PKK/PYD ve silahlı kanadı YPG, DAESH) amfetamin türevlerinden biri olan captagon imal etmektedir. 2018 yılında Türkiye sınırına yapılan operasyonlarda PKK/PYD başta olmak üzere terör örgütleri tarafından captagon imalatı için kullanılan bir dizi yasadışı imalathane imha edilmiştir. Operasyonlarda 1 ton amfetamin ve 1 milyon 500 bin adet captagon ele geçirilmiştir.

Sonuç olarak uyuşturucuya karşı verilen mücadele aynı zamanda terör örgütlerinin en büyük finans kaynağına yönelik bir mücadeledir. Bu mücadelenin etkin ve başarılı bir şekilde yürütülmesi, birçok terör örgütünün finans kaynağının ve işlevselliğinin azalmasında en büyük katkıyı sağlayacaktır. Bu durum, Narko-terörizm, kara para aklama ve yasadışı uyuşturucu ticareti suçları ile mücadelede uluslararası işbirliğinin önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Dünyadaki en büyük uyuşturucu kaçakçılığı sorunlarından biri de Afganistan kaynaklı opiyat kaçakçılığıdır. Türkiye Afganistan kaynaklı opiyat kaçakçılığında en sık kullanılan Balkan rotası üzerindedir ve Avrupa ile Asya kıtasının birleşme noktasındadır. Ülkemiz gerek Asya’da üretilen ve Avrupa’ya transfer edilen eroin kaçakçılığında gerekse Avrupa’da üretilen ve Asya’ya sevkiyatı yapılan sentetik uyuşturucu ve ara kimyasallar kaçakçılığında transit ve aynı zamanda hedef bir ülkedir. Böylesine önem-

li bir coğrafyada çalışmalarını sürdüren güvenlik güçlerimiz gerçekten zorlu ve örnek bir mücadele sergilemektedir. Bununla ilgili çalışmalardan ve yakın zamanlı gelişmelerden örnekler verilebilir.

Ülkemizdeki arzla mücadele verileri Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünden temin edilen verilerdir. Kolluk kuvvetlerinin yıl içerisindeki uyuşturucu ile mücadele kapsamında elde edilen istatistikler; olay sayıları, şüpheli sayılar ve yakalanan madde ve miktarları şeklindedir.

Türkiye genelinde 2016 yılında toplam 81.222 uyuşturucu olayı görülürken, 2017 yılında % 45,87 artış göstererek 118.482 olay meydana gelmiştir. Bu olaylarda bir önceki yıla göre %48,92 artışla 170.175 şüpheli yakalanmıştır.

2017 yılında gerçekleşen toplam 118.482 uyuşturucu olayının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; % 77 oranı ile en çok “kullanma amaçlı uyuşturucu madde satın almak/kabul etmek/bulundurmak” ve % 19 oranı ile “uyuşturucu madde imal ve ticareti” kapsamında gerçekleştiği görülmektedir.

2017 yılında ülkemizde tamamı Afganistan kaynaklı 17,7 ton eroin yakalanmıştır. Afganistan’daki gözle görülür şekilde artan afyon imalatı ve bunun yanı sıra asetik anhidrit yakalamalarındaki artış göz önüne alındığında, önümüzdeki yıllarda özellikle Avrupa uyuşturucu pazarına yüklü miktarda eroin girebileceği tahmin edilmektedir.

Ülkemizde koka ve türevlerinin sevkiyatı genellikle kurye ve gemi yoluyla gerçekleşmekte, özellikle İstanbul Atatürk Havalimanı kurye yönteminde son zamanlarda çok sık kullanılmaktadır. 2017 ve 2018’in ilk 6 ayını kapsayan dönem içinde toplam 39 kurye yöntemiyle kokain kaçakçılığı olayı tespit edilmiştir.

Bulgaristan ve Yunanistan’da yapılan captagon ve ecstasy yakalamaları, 2010 yılından bu yana alternatif güzergahlar nedeniyle nispeten stabil konumdaki Balkan rotasının tekrar hareketlendiğine işaret etmektedir.

2017 yılında ülkemizde tamamı Afganistan kaynaklı 17,7 ton eroin yakalanmıştır. Afganistan’daki gözle görülür şekilde artan afyon imalatı ve bunun yanı sıra asetik anhidrit yakalamalarındaki artış göz önüne alındığında, önümüzdeki yıllarda özellikle Avrupa uyuşturucu pazarına yüklü miktarda eroin girebileceği tahmin edilmektedir.

Düzenlenen bu operasyonların yanında sentetik uyuşturucularla mücadelede etkinliği artırmak amacıyla Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı bünyesinde 4 ayrı sentetik kannabinoid çalışmayı düzenlenmiştir.

Captagon imalatında kullanılan Orta ve Batı Avrupa ülkeleri kaynaklı amfetamin Suriye’ye getirilmekte, bu ara kimyasalla Suriye’de captagon imalatı gerçekleştirilmektedir. Suriye’de halen devam eden çatışmalardan dolayı oluşan otorite boşluğundan faydalanan başta PKK/PYD/YPG ile DAEŞ gibi terör örgütlerinin bu bölgede uyuşturucu imalatı yaptıkları değerlendirilmektedir. İmal edilen captagon, karayoluyla Türkiye’ye soku- larak buradan deniz yoluyla Ortadoğu ve körfez ülkelerine sevk edilmek- tendir. 2017 yılı içinde captagon yakalamaları son yıllarda gerçekleştirilen yakalamalara göre rekor düzeye çıkarak 26 milyon adete ulaşmıştır.

Farklı türden kenevir bitkilerinin laboratuvar ortamında genetik olarak birleştirilmesi (hibritleme) sonucu ortaya çıkan ve skunk olarak adlandırılan kenevir bitkisi türünde 2017 yılında 1,7 ton civarında, 2018 yılında ise 7 tonun üzerinde bir yakalama gerçekleştirilmiştir.

Düzenlenen bu operasyonların yanında sentetik uyuşturucularla mü- cadelede etkinliği artırmak, çalışma planlarını belirlemek, sorunlarının tespiti ile çözüm odaklı stratejilerin belirlenmesi amacıyla Narkotik Suç- larla Mücadele Daire Başkanlığı bünyesindeki farklı birimlerden gelen uzmanların katılımıyla şu ana kadar 4 ayrı sentetik kannabinoid çalışmayı düzenlenmiştir.

İstanbul’un narkotik maddeyle mücadelede terör örgütü PKK’nın faali- yetlerine etkisi incelendiğinde; İstanbul’un, uyuşturucu üretim ve tüketim bölgeleri arasında coğrafi olarak köprü konumunda bulunması nedeniyle uyuşturucu trafiği risk haritasında ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Narkotik madde kaçakçılığı; menfaat çevreleri için rant, terörizm için fi- nans kaynağı, uluslararası ilişkilerde politik çıkar, narkotik ticaretin he- def haline gelen ülkeler için ise sosyo-psikolojik dejenerasyon anlamına gelmektedir.

Balkan Rotası uyuşturucu trafiğinin en yoğun yaşandığı rotadır. Avru- pa uyuşturucu pazarına ulaşan uyuşturucunun %80’inin bu rota kullanı- larak Türkiye üzerinden aktarıldığı ifade edilmektedir (UNODC, 2016).

90’lı yıllarda Türkiye üzerinden geçen uyuşturucu trafiğinin yüzde 30- 40’ı, Avrupa’ya giren uyuşturucunun ise yüzde 93’ü PKK tarafından kont-

rol edilmektedir. Ancak 2018 yılı itibariyle kontrol payının yüzde 50’ye kadar gerilemiştir. Bu süreç sonunda Avrupa’da pazar payı daralan PKK, yurt içindeki narkotik madde satışının tamamını kontrol edebilme hedefine yönelmiştir. Pazar kaybını telafi etmeye çalışan PKK’nın bu stratejisi, İstanbul’da madde kullanımının artmasındaki en önemli etkenlerden biridir. “Bu nedenledir ki, İstanbul’da narkotik maddenin sevki, idaresi ve satışına yönelik yapılan her operasyon PKK’ya karşı verilen silahlı mücadeleyle eşit değerlendirilmelidir” (TBMM Zabıt Tutanakları, B-17/ O-1, 13.11.1996).

2014-2018 yılı istatistikleri dikkate alındığında İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü uyuşturucuyla mücadele kapsamında; toplam uyuşturucu gram bazında yakalamada yaklaşık olarak % 45 oranında, uyuşturucu hap ve sentetik uyuşturucu yakalama oranında ise % 1500 civarında başarı sağlamıştır. Bu başarı terör örgütlerinin ekonomik gücünü sarsmakla birlikte sokak eylemlerine yönelik faaliyet alanını da fazlasıyla daraltmıştır. Yine terör örgütleri ve taşeronu olan organize suç örgütleriyle mücadele amacıyla İstanbul’da “Rasyonel Tespit-Ön Etkin Polislik Teorisi” hayata geçirilmiş ve bu projeye de başarılı sonuçlar elde edilmiştir.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terör ve Narkotik Şube Müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen operasyonlarda yakalanan şahıslar, ele geçirilen örgütsel dokümanlar ve narkotik maddeler, terör örgütünün kendi güdümündeki organize suç örgütlerini kullandığını ispatlar niteliktedir. Bununla birlikte PKK ve taşeronu olan kriminal suç örgütlerinin girilemez olarak niteledikleri mahallelere ‘kalekollar’ kurulmuş olup İstanbul polisi bu bölgelerde 7-24 devriye atmaktadır. Caydırıcılığı artırmak ve devletin her bölgede kontrolünü hissettirmek amacıyla örgütlerin kendini dokunulmaz hissettiği her yere operasyon yapılmıştır.

Uyuşturucu kaçakçılığı, tedariki ve finansmanında, kripto paraların kullanımı da oldukça önemli bir sorundur. Günümüzde uyuşturucu pazarının 500 milyar dolar hacminde olduğu, en çok kullanılan yüz kripto paranın sahip olduğu hacmin ise 200 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. Kripto paralar uyuşturucu trafiği, kara para aklama ve başka illegal aktiviteler için tamamen anonim şekilde kullanılabilir. Kripto pa-

Narkotik madde kaçakçılığı; menfaat çevreleri için rant, terörizm için finans kaynağı, uluslararası ilişkilerde politik çıkar, narkotik ticaretin hedefi haline gelen ülkeler için ise sosyo-psikolojik dejenerasyon anlamını taşımaktadır.

ralar özellikle dark web olarak adlandırılan internet sitelerinde kullanılmaktadır. Bu alanda yaygın olarak kullanılmasının nedenlerinden biri de bu paraların transfer kolaylığıdır. Transfer edilen paranın izlediği yolun ve paranın kaynağının takip edilemiyor olması, kripto paraların uyuşturucu ticareti gibi yasadışı faaliyetlerde kullanımını artırmaktadır.

Kripto paraların uyuşturucu ticareti gibi yasadışı faaliyetlerde kullanılmasını engellemek amacıyla alınabilecek çeşitli önlemler bulunmaktadır: Bankacılık başta olmak üzere ülkeler, para akışını kontrol altına alacak resmi düzenlemeler yapmalı ve kripto paralarla gerçekleştirilen ve merkezi belirlenemeyen harcamalar ve para transferlerini sonlandırma yönünde çalışmalar yapmalıdır. Bunun yanında uyuşturucu ticaretinin gittikçe yaygınlaştığı dark web ile mücadele büyük önem taşımaktadır; bu alanda güvenlik boşluklarının kapatılması önemlidir.

Uyuşturucuyla Mücadelede Medya ve Sosyal Medya

Uyuşturucu ile mücadelenin en önemli paydaşlarından birini de medya ve sosyal medya oluşturmaktadır. Medya ve sosyal medya toplumu bilgilendirmede etkili bir mecra olabileceği gibi tam tersine özendirici de olabilir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ilk ergenlik (12-14 yaş) ve geç ergenlik (15-17 yaş) grubu uyuşturucuya başlama anlamında en riskli grubu oluşturmaktadır. Bu durum göz önüne alındığında; uyuşturucuyla ilgili haber ve yayınlar hazırlanırken kullanılan dil, seçilen kelimeler ve kullanılan görüntülerin özendirmeden uzak olması gerekir. Bunun yanında maddelerin bileşenleri, içeriği, hazırlanışı ve kullanım şekli hakkında bilgi verilmemesi gibi birçok farklı ayrıntı da önem kazanmaktadır. Filmler, diziler, şarkı sözleri ve video klipler de gençlerin en çok takip ettiği ve etkilendiği unsurlardandır.

Uyuşturucu ile mücadele çok yönlü bir mücadeledir. Özellikle AMATEM’deki tedavi sürecinin ardından bağımlı tekrar aynı ortama dönmekte, asıl rehabilitasyon süreci ise kişinin bu geri dönüş sürecinde başlamaktadır. Bu süreçteki bütün çalışmalar yalnızca devletten beklenemeyecek kadar çok yönlüdür. AMATEM sayısının ve yaygınlığının artırılması çalışmaları ve bununla birlikte Yeşilay tarafından kurulan YEDAM’lar aracılığıyla bağımlılara tedavi sürecinin ardından bir-üç ay arası verilecek olan psikolojik destek de oldukça önemli çalışmalardır. Bağımlıların tedavi sonrası takibi, uyuşturucuyla mücadelenin en temel sorunlarından birini oluşturmaktadır ve bu aşamadaki sorumluluk sadece AMATEM ve Yeşilay’a yüklenemeyecek kadar büyüktür.

Türkiye’de şu an aktif olarak çalışan seksen binin üzerinde dernek, vakıf, sendika ve meslek odası çatısı altında sivil toplum örgütü bulunmaktadır. Bu kurumların bir kısmı çok büyük maddi imkanlara sahip olmakla birlikte uyuşturucuyla mücadelede aktif olarak çalışan kurum sayısı oldukça sınırlı kalmaktadır. Sivil toplum örgütleriyle beraber aile ve okul kurumları bilinçlendirme, önleme ve rehabilitasyonda en önemli üç kurumdur. Bu kurumların faaliyetlerini yönlendirecek mekanizmalardan

Uyuşturucu ile mücadelenin en önemli paydaşlarından birini de medya ve sosyal medya oluşturmaktadır. Medya ve sosyal medya toplumu bilgilendirmede etkili bir mecra olabileceği gibi tam tersine özendirici de olabilir.

Bağımlıların tedavi sonrası takibi, uyuşturucuyla mücadelenin en temel sorunlarından birini oluşturmaktadır. Bununla birlikte sorumluluk sadece Amatem ve Yeşilay’a yüklenemeyecek kadar büyüktür.

biri de Türkiye’deki televizyon, görsel ve yazılı basınla medyadır. Bununla birlikte Türkiye’de bağımlılıkla mücadelede emniyet, jandarma ve gümrük teşkilatları kararlı çalışmalar yürütmektedir ancak sivil toplum örgütleri ve medya bu sorun hakkında hala yeterince duyarlı ve ilgili görünmemektedir. Uyuşturucuyla mücadelede en önemli sorun ise kurumlar arası ilişki, işbirliği ve güç birliğidir.

100 ülkede temsilcisi bulunan ve ülkemizdeki en büyük haber ajansı olan Anadolu Ajansı, uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelede etmeye çalışan medya kuruluşlarından biridir. Ajans günde ortalama 2300 fotoğraf ve 400’e yakın video ile desteklenen 1650 haber üretmektedir; sadece 2018 yılında Türkçe dilinde uyuşturucu ile ilgili 7000’i aşkın haber yapılmıştır.

Ajans, uyuşturucu bağımlılığı, bunun yaygınlaşmaması hatta bir seviyede kalıp daha sonra düşüşe geçmesinde medyanın önemli bir etkisi olduğu bilinci ve sorumluluğuyla faaliyetlerini yürütmeye çalışmaktadır. Bu nedenle haberlerde asla özendirici bir dil kullanmamaya dikkat etmekte hatta caydırıcı olması yönünde haberler verilmeye çalışmaktadır. Rutin olarak yayınlanan uyuşturucu ele geçirme haberlerinin yanı sıra hayat hikayelerine de yer verilmektedir. Bunun yanı sıra 2018’in ilk aylarında uyuşturucu ile mücadele dosyası paket haber çalışmasının yapılmış ve 2019’da da buna devam edileceği bildirilmiştir. Özellikle uyuşturucunun neden olduğu olumsuzlukların yer aldığı, uyuşturucudan kurtulan hayatların ön plana çıktığı, çeşitli tedavi yöntemlerinin yer aldığı haberlere de sıklıkla yer verilmektedir.

Madde bağımlılığı ile ilgili “haber sunumlarında nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair” Anadolu Ajansı’nın bazı prensip kararları bulunmaktadır. Buna göre;

- Ajans, madde bağımlısının tamamen sosyal hayatın dışına çıktığı, yok olup gittiği madde etkisi altındaki fotoğraf ve görüntülerini haberlerde kullanarak haber yapmamaya çalışmaktadır. Uyuşturucu maddenin ve bağımlılığın kötü yönlerini göstermeye çalışırken bağımlıların batağa saplanmış olarak gösteren, onların onurlarını incitici ve kırıcı haberler yapmamaya dikkat etmektedir.

- Abartıya yer vermeden özellikle gençlerin dikkatini çekebilecek, merak duygusu uyandırabilecek “uyuşturucu tutkusu”, “keyif verici madde”, “altın vuruş” gibi uyuşturucu kullanımını özendirici tanımlamalardan kaçınılmaktadır.
- Araştırmalara göre uyuşturucuya başlama nedenleri sıralandığında merakın 31.5%, özenmenin 13,1% rolünün olduğu görülmektedir. Yani başlama nedeni % 45 oranında özenme ve meraktır. Bu sebeple bu haberleri verirken özellikle bu duyguları uyandırmamaya özen gösterilmektedir. Dolayısıyla diğer haberlerde uygulanan format bu haberleri oluştururken uygulanmamaktadır.
- Özellikle sentetik uyuşturucuya ulaşımın ucuz ve kolay olduğunu ifade eden haberler yapılmamakta, uyuşturucunun kullanım şekli ve ayrıntılarına yer verilmemektedir. Ayrıca bu uyuşturucuların yakalanma ve ele geçirme haberlerini ön plana çıkarılmaktadır.
- Risk grupları için merak uyandırıcı ve teşvik edici haberler servis edilmemekte, uyuşturucu kullanımının yarattığı sahte ve iyi hissetme duygusunu vurgulamaktan kaçınılmaktadır.
- Kaçakçılık, satıcılık ve üreticilik yöntemleri ilgi çekici şekilde işlenmemekte, bu yolla yüksek kazanç elde edildiği hiçbir şekilde belirtmemektedir. Elde edilen uyuşturucunun bedeli asla yazılmamakta, sadece miktarı (kilo, gram, adet) aktarılmaktadır.
- Uyuşturucu ile mücadele eden kişiler, bunların aileleri, yaşadıkları zorlukların ardından kazanımları gibi özel ve görüntülü haberler yapılmaktadır.
- Uyuşturucu bağımlıları “tehlikeli” ve “kötü” olarak tasvir edilmemekte, bu durum onların toplumdan soyutlanarak destek almalarını engellediği bilinciyle bağımlılıktan kurtulma öykülerine ağırlık verilmektedir.
- Uyuşturucu kullanan ve satanların güvenlik güçlerinden kaçışı olmadığı belirtilmekte ve caydırıcılığı sağlamak için günlük/haftalık/aylık/yıllık tutuklanan uyuşturucu satıcısı sayısını içeren haberler bazen grafikler ve operasyon görüntüleri ile desteklenerek servis edilmektedir.
- Uyuşturucu kullanımını özendiren paylaşımlara uygulanan yaptırımları, cezaları; caydırıcılığı desteklemek adına haber yapılmaktadır.

- Terör örgütlerinin uyuşturucudan finansman sağladığı yönündeki haberlere ise özellikle yer verilmektedir.

Ölümü göze alarak bağımlılığa adım atan bir kitle düşünüldüğünde uyuşturucuyla mücadelenin ne kadar zor olduğu tahmin edilebilir. Bu nedenle mesele, uyuşturucu haberini yazan habercinin insafına, bilinç ve farkındalığına bırakılamayacak kadar önemlidir.

Bağımlılığın uyuşturucuya özenme ve merak gibi nedenlerle başladığı göz önüne alındığında; haberler, diziler ve filmlerde uyuşturucu bağımlılığının nasıl ifade edildiği büyük önem taşımaktadır. Buna rağmen birçok dizide uyuşturucu tacirliği kolay para kapısı olarak gösterilmekte ve insanlara lüks ve rahat bir hayat ile güç vaat etmektedir. Hatta son zamanlarda yapılan dizilerle Pablo Escobar gibi uyuşturucu tacirleri artık popüler bir kültür ikonu haline gelmektedir.

Bağımlı olanların nasıl tedavi edildiği, bağımlılıktan kurtulma hikayeleri, tedavi olan kişi sayıları gibi verilerle haber yapmak, uyuşturucuyla psikolojik mücadele açısından önemlidir. Ayrıca koruyucu önleyici hekimlikte olduğu gibi bağımlı olmamak için neler yapılması gerektiği konusunda bilgilendirici haberlerin de yapılması gerekmektedir.

Bağımlılıkla mücadelede haber dili; haber oluştururken gazetecinin tek başına vereceği bir karar olamaması gerekir. Bu konuda stratejilerin belirlenmesi ve kontrol edilmesi artık bir ihtiyaç haline gelmiştir. Nitekim haberlerin caydırıcılıktan çıkıp özendirici ve teşvik edici olabildiği zaman zaman görülmektedir.

Uyuşturucuyla mücadelede medyanın etkisine dair ilginç bir örneği Belarus oluşturmaktadır. 2014 yılının sonundan itibaren Belarus’da uyuşturucu kullanımı ve ticareti ile ilgili, literatürde “sıfır tolerans yaklaşımı” olarak adlandırılan bir stratejiye geçilmiştir. Sıfır tolerans yaklaşımı, uyuşturucu faaliyetlerinde bulunan kişiler için oldukça ağır uzun süreli hapis cezaları öngörmektedir. Üstelik cezalandırmada madde miktarı konusunda hiçbir fark gözetilmemektedir. Yaklaşımın ikinci önemli unsuru ise herhangi bir uyuşturucu maddenin yasaklanması söz konusu olduğunda, yasaklanma prosedürünün çok kolay ve hızlı hale getirilmiş olmasıdır.

Belarus’da sıfır tolerans yaklaşımına yol açan süreç şöyle gelişmiştir: 2013-14 yıllarında geleneksel uyuşturuculara göre oldukça ucuz olan ve “akıllı ilaç (smart drugs)” olarak adlandırılan uyuşturucu maddelerin piyasaya sürülmesiyle birlikte, madde kullanan sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır. Medyanın etkisiyle bu durum kamuoyunda hükümetin uyuşturucuyla mücadelede başarılı olmadığı kanısını yaratmış, bunun üzerine hükümet karşıtı bir kampanya başlamıştır. Aslında o dönemde hem ulusal rakamlardaki artışa bakıldığında hem de uluslararası bir karşılaştırma yapıldığında madde kullanımında artış oranının, medyada yansıtıldığı kadar yüksek olmadığı görülmektedir.

Şu an Belarus’da, üzerinde çok düşük doz uyuşturucu bulunmasına rağmen 15 yıla kadar ceza alan yaklaşık 12.000 genç ceza infaz kurumlarında bulunmaktadır. Bu sayı göz önüne alındığında sıfır tolerans yaklaşımının gelecekteki ciddi sonuçları üzerine düşünülmesi gerekmektedir. Araştırmalar herhangi bir uyuşturucu madde kullanan kişilerin %99’unun uyuşturucu maddeyi arkadaşları ile paylaştığına ve ikinci bir doz alabilmek için uyuşturucu sattığına işaret etmektedir. Bu durumda zamanla uyuşturucudan dolayı hapiste yatan kişi sayısı giderek artacaktır. Uyuşturucu suçundan uzun yıllar ceza alan gençlerin, bu kadar uzun bir ceza süresinin ardından topluma yeniden kazandırılmasında uzun vadede ciddi sorunların ortaya çıkacağı tahmin edilmektedir.

Benimsenen bu yeni politikayla uyuşturucu kaynaklı suç oranı başlangıçta yüzde 20 oranında düşmüştür. İlginç bir şekilde bu sefer medya, sadece cebinde uyuşturucu taşıdığı için uzun yıllar hapse mahkum olan gençlerin mahvolan hayat hikayelerine değinen karşıt bir kampanya başlatmış, uygulanan yeni yaklaşım sürecinin yıpranmasına neden olmuştur. Bunun üzerine hükümet tekrar bir yapılandırmaya gitme kararı almıştır. Buna göre uyuşturucu suçu ile yargılanan kişilerin daha önce uyuşturucu madde ticaretinde bulunup bulunmadığı, madde kullanıp kullanmadığı ve yakalanan uyuşturucu maddenin miktarına göre daha az ceza almasının söz konusu olabileceği yeni bir sistem üzerinde çalışmaya başlanmıştır.

Belarus örneğinden hareketle tüm bu süreç göz önüne alındığında; medyanın uyuşturucuyla mücadelede rolünün oldukça önemli olduğu

Belarus örneği
uyuşturucuyla
mücadelede medya
çalışmalarının
hükümetleri
eleştiren olumsuz
kampanyalar yerine,
yapıcı bir tutumla
yapılmasının
önemini
göstermektedir.

görülmektedir. Medya çalışmaları hükümetleri eleştiren olumsuz kampanyalar yerine, yapıcı bir perspektifle gerçekleştirilmelidir. Hükümetleri uygulanan politikalar açısından karşıya almak yerine, medyanın yapıcı bir yaklaşımla uyuşturucuyla mücadelede hükümetlerin yanında yürümesi, daha kolay çözüm üretmeyi sağlayacaktır.

Sosyal medya ve uyuşturucu ilişkisi incelendiğinde; Google, Facebook, Reddit, Twitter, Instagram, Tumblr, Pinterest, Vimeo, Skype, Foursquare, Myspace, Snapchat gibi sosyal platformlarda kullanım yaşı on üç olmakla beraber, internete erişim yaşının üçe kadar düştüğü görülmektedir. Türkiye’de Youtube kullanıcı profiline bakıldığında ise 16-24 yaş aralığı %72, 25-34 yaş aralığı %65, 34-44 yaş aralığı %75 ve 45 yaş üstü % 48 kullanım oranına sahiptir.

Literatür incelendiğinde Türkiye’de ortaokul öğrencilerinin %21,7’sinin Türk rap-hip hop dinlediği ve rap müziğin ergenlikteki sorunlarla ilişkisine işaret eden bazı araştırmaların olduğu görülmektedir. Bu araştırmalara göre rap müzik dinleyen ergenlerde; okulda davranış sorunları, cinsel anlamda aktif olma, madde ve alkol kullanma ve yasa dışı suç olaylarına karışma gibi belirtiler daha sık gözlenmiştir. Çoğunlukla ergenlik dönemindeki genç kitle tarafında dinlenen rap müzik, sosyal medyanın yaygın olarak kullanılmasıyla çok sayıda insana ulaşmaktadır. Bu durumda şarkıların uyuşturucu ve şiddeti meşrulaştıran çeşitli sözleri sıklıkla içermesi, gençler arasında bu unsurları oluşturan suçların sıradanlaşmasına neden olabilir. Çeşitli dizilerde de benzer şekilde rap müzik son zamanlarda sıklıkla kullanılmaktadır.

Analiz edildiğinde arabesk rapin, Bağcılar merkezli olduğu ve temelinde göçlerin ördüğü bir varoluş sürecine dayandığı görülmektedir. İcra edenlerin genelde Kürt kökenli gençlerden oluşması nedeniyle Türkiye’de daha çok “etnik bir müzik” olarak tanımlanabilir. Almanya menşeli gurbetçi gençlerde ise rap, daha çok çete müziği olarak icra edilmektedir. İlk dönem arabesk rapte uyuşturucu ve polis temalarına pek rastlanmamakla birlikte 2011 yılından sonra madde kullanımı, şiddet ve hırsızlık gibi suçların sıklıkla kullanılan temalar olduğu, düzene verilen tepkinin dilinin ise polise yöneltildiği görülmektedir. Bu şarkıların video kliplerinde yok-

luk ve psikolojik sorunlarla mücadele ederken uyuşturucu kullanma ve şiddete başvurma temalarının işlenmesi gençler için teşvik edici olabilir.

Uyuşturucuyla mücadelede medyatik ünlülerin de ayrıca etkili bir grup olduğu zaman zaman görülmektedir. Uyuşturucu kullanımında risk grubunda (15-35 yaş) izlenme oranı yüksek olan yerli dizilerde, uyuşturucu ile ilgili suçları işleyen karakterlerin ne şekilde konumlandırıldığı önemlidir. Bunun yanında uyuşturucu ticareti, özendirici faaliyetler ve kullanıcı olma edimlerinden dolayı haklarında soruşturma, kovuşturma yürütülen ve/veya tutuklanan ünlülerin medyada sunuluş biçimleri de önem arz etmektedir. RTÜK’ün televizyon izleme eğilim araştırmasına göre; uyuşturucu kullanımında risk grubu olarak tanımlanabilecek 15-35 yaş arası kitle hafta içi ortalama 4,2 saat, hafta sonu ise 4,5 saat televizyon izlemektedir. Bu kitle dikkate değer oranda (% 87-% 93) da yerli dizi izlemektedir.

Horton ve Wohl (1956) tarafından geliştirilen bir kavram olan ve izleyicinin medya karakteri ile geliştirdiği ilişkiyi inceleyen “parasosyal etkileşim kuramı” bu anlamda önemlidir. Kurama göre “sahte etkileşim” ile izleyiciler, medya karakterlerini yakın arkadaşlarıymış gibi değerlendirir ve onları bir model olarak görürler. Bu durumda izleyiciler, karakterin sosyal durumlardaki tutum ve davranışlarından etkilenir, özdeşleşme yoluyla da karakterin kendisi gibi olma eğilimi gösterirler. Bu bağlamda, özdeşleşme potansiyeli yüksek medyatik ünlülerin, madde kullanmaya eğilim oluşturma riski açısından analiz edilmeleri önemlidir.

Uyuşturucuyla mücadelede salt polisiye tedbirler ve hukuki müeyyidelerle başarıya ulaşılamayacağı düşünüldüğünde bazı somut önerilerde bulunulabilir:

- Film endüstrisinin paydaşlarıyla yapılacak çalıştay, toplantı ve benzeri yöntemlerle içerik üretim sürecinde risk oluşturan hususlar belirlenmeli ve önemi vurgulanmalıdır,
- Sinema, sahne ve ses sanatçılarıyla kamu spotunun ötesine geçen uyuşturucu karşıtı aktiviteler yapılarak etkin şekilde duyurulmasında medya desteği aranmalıdır,
- Magazin basını başta olmak üzere haber medyasıyla da benzer çalıştaylar düzenlenerek ünlüler ve uyuşturucu temalı haberlerde tiraj/rey-

Araştırmalara göre rap müzik dinleyen ergenlerde; okulda davranış sorunları, cinsel anlamda aktif olma, madde ve alkol kullanma ve yasa dışı suç olaylarına karışma gibi belirtiler daha sık gözlenmiştir.

Medyada haberler zaman zaman hala özendirici ve abartılı bir dille aktarılmakta, haber ve dizilerde uyuşturucu kaçakçılığı karlı, maceralı ve servet sahibi olma aracı olarak gösterilmekte ve yine haberlerde uyuşturucu kaçakçıları için hala olumlu imalar taşıyan bazı lakap ve ifadeler kullanılmaktadır.

ting kaygısından öte kamu yararı ve toplum sağlığını önceleyen içerik üretimi konusunda yönlendirici adımlar atılmalıdır,

- Markaların ürün yerleştirme faaliyetlerine benzer biçimde estetik, göze batmayan ve içerikle uyumlu şekilde uyuşturucuyla mücadele konusunda bilinçlendirici ve eyleme geçirici sahnelerin filmlerin içerisine yerleştirilmesi sağlanmalıdır,
- Maradona örneğinde olduğu gibi bir dönem uyuşturucu kullanmış ve bıraktıktan sonra kariyerine başarılı şekilde devam etmiş rol modeller de madde bağımlılığıyla mücadele programlarına eklenmelidir.

TUBİM ve RTÜK tarafından geliştirilen “Madde ve Madde Kullanımı ile Mücadelede Görsel- İşitsel Medyanın Rolü” ile “Yerel Medya Kapasite Geliştirme Projesi” çalışmaları, medyada farkındalık yaratma açısından fark yaratmıştır. Bununla birlikte medyada henüz istenen farkındalık düzeyine ulaşamadığı ve uyuşturucuyla mücadelede medyanın tavsiye niteliğindeki kitapçık ve rehberlere uymayarak toplumsal sorumluluğunu sağlıklı şekilde yerine getirmediği de görülmektedir. Medyada haberler zaman zaman hala özendirici ve abartılı bir dille aktarılmakta, haber ve dizilerde uyuşturucu kaçakçılığı karlı, maceralı ve servet sahibi olma aracı olarak gösterilmekte ve yine haberlerde uyuşturucu kaçakçıları için hala olumlu imalar taşıyan bazı lakap ve ifadeler kullanılmaktadır.

Bu tespitten yola çıkılarak Ignacio Ramonet (2004)’in “Medya Gözlemevi” önerisinden esinlenerek sivil toplum kuruluşu mahiyetinde “Uyuşturucu ile Mücadele Medya Gözlemevi” kurulması önerilebilir. Medya Gözlemevi, Türk medyasında devlet müdahalesi olmadan uyuşturucu ile mücadele bağlamında yeni bir “haber ekolojisi” yaratabilir. Nitekim İspanya, Fransa ve Latin Amerika’da medya gözlemevleri bulunmaktadır. Gözlemevlerinin ana akım veya alternatif medyada halen çalışmakta olan veya emekli, profesyonel veya serbest gazeteciler ve akademisyen ve araştırmacılar ile özellikle medya uzmanları ve ahlaki davranışlarıyla kamuya mal olmuş kişilerden oluştuğu görülmektedir. Böylelikle madde kullanımı ve bağımlılığına ilişkin haberler ve yayınların dili ve sunum tarzı düzenli olarak incelenecek, düzeltilmesi yönünde medya kuruluşlarına raporlar halinde tavsiyelerde bulunulacaktır. Bu süreç sonunda medyada giderek artan bir farkındalık oluşturulması hedeflenmektedir.

Uyuşturucuyla Mücadelede Hukuk ve Uygulama

Uyuşturucuyla mücadelenin önemli ayaklarından birini de etkili hukuk uygulamaları oluşturmaktadır. 1982 Anayasası; sosyal devlet ilkesi, devletin temel amaç ve görevleri, ailenin korunması ve çocuk hakları, sağlık hakkı, gençliğin korunması ve devletin iktisadi ve sosyal ödevlerinin sınırları ile ilgili hükümler içermektedir. 65. maddeye göre de devletin sosyal ve ekonomik alanlarda anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek, malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getireceği belirtilmektedir.

65. maddede sağlık hizmetlerinin devletçe saptanan bir bedeli vardır. Sağlık ve diğer ilgili hakların pozitif statü hakkı olarak düzenlenmesi ve 65. madde kısıtlamasına tabii olması temel bir sorundur. Bu tespitten yola çıkılarak tüm bu haklar ve bu haklar kapsamında yürütülen uyuşturucuyla mücadele politikalarının, Anayasa’nın 5. maddesi kapsamında değerlendirilmesi ve kabul edilmesi önerilebilir. Bunun yanında 65. maddenin sayılan sakıncaları giderecek şekilde yeniden düzenlenmesi, sağlık hakkının pozitif statü hakkı olarak değil temel bir hak olarak yeniden düzenlenmesi de uygun olacaktır.

Uyuşturucu ile ilgili denetimli serbestlik uygulamalarına bakıldığında, denetimli serbestlik tedbiri kapsamında hükümlüden standart olarak ölçülecek madde testleri ile ilgili resmi otorite tarafından belirlenmiş standartların bulunmadığı görülmektedir.

Bu testlerin hangileri olduğu, denetimli serbestlik şubelerinde yapılabilecek on-site testlerin rastgele/sürpriz uygulanmasının nasıl olacağı, pozitif çıkan on-site testlerin hangi adli laboratuvarlarda doğrulanması ve değerlendirilmesi gerektiği ve raporlanma şekli gibi hususlarla ilgili standartlar belirlenmemiştir. Konunun paydaşlarının görüşleri dikkate alınarak bunların acilen oluşturulması ve uygulamaya konulması gerekmektedir.

Bununla birlikte Emniyet Genel Müdürlüğü’nün bu konudaki çalışmaları devam etmekle beraber ülkemizde; rutin uygulamalarda trafikte

Ülkemizde henüz denetimli serbestlik tedbiri kapsamında hükümlüden standart olarak ölçülecek madde testleri ile ilgili resmi otorite tarafından belirlenmiş bir standart bulunmamaktadır.

yol kenarı alkol tarama testleri uzun zamandır yapılmasına rağmen, yasadışı madde taraması yapılmamaktadır. Nitekim gerçekleştirilen bir araştırmada Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı hastanesine trafik kazası nedeniyle başvuran 500 olgunun %16.2’sinin kanında sadece alkol, %9.4’ünde sadece yasadışı madde pozitif tespit edilirken, %3.2’sinde hem alkol hem de yasadışı madde tespit edilmiştir. Böyle bir uygulama yapıldığında ise taramanın alınma süreci (preanalitik), analiz süreci (analitik) ve analiz sonrası (postanalitik) sürecinin eğitilmiş ve deneyimli adli toksikologlar tarafından adli laboratuvarlarda yapılması oldukça önemlidir. Analiz sırasında oluşacak yanlış negatiflikler, trafik kazalarına karışmış madde kullanmış sürücülerin neden olduğu hasar, yaralanma ve ölüm olaylarının tespit edilememesine neden olabileceği gibi, yanlış pozitiflikler ise bireylerin hak kaybına neden olacaktır.

Uyuşturucuyla Mücadelede Uluslararası İşbirliği

Küreselleşme bir yandan insanlığa iyileşme ve gelişme anlamında büyük imkânlar sunarken, bir yandan da toplumsal tehditlerin dünya geneline hızla ve kolaylıkla yayılmasına neden olmaktadır. Sürekli artan kullanıcı ve bağımlı sayıları, uyuşturucu kaçakçılığındaki yüksek kâr payı, terör örgütlerinin bu alandaki faaliyetleri ve teknolojik gelişmeler, uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığını hızlandırmıştır. Bu durum sorunu, küresel ve geniş bir bakış açısıyla mücadele etmeyi gerektiren bir konu haline getirmiştir. Veriler göz önüne alındığında uyuşturucu sorunu dünya genelinde öyle tehlikeli bir boyuta ulaşmıştır ki artık hiçbir ülke tek başına yürüttüğü mücadeleyle sorunun üstesinden gelememektedir.

Soğuk savaş sonrası değişen güvenlik algılamalarıyla birlikte daha önce ulusal bir sorun olarak algılanan uyuşturucu sorunu, özellikle terör örgütlerine ekonomik kaynak sağlaması bakımından artık uluslararası bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Türkiye de kabul etmiş olduğu üç uluslararası anlaşmayla uyuşturucuyla mücadelede uluslararası koordinasyon ve işbirliğine imza atmış bulunmaktadır (1961 TEK Sözleşmesi, 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 Kaçakçılıkla Mücadele Sözleşmesi). 190’den fazla ülkenin imzaladığı bu üç anlaşma aynı zamanda Türkiye’de uyuşturucuyla mücadelenin yasal dayanağını oluşturmaktadır.

Kopenhag Okulu’nun güvenikleştirme perspektifinden değerlendirildiğinde; uyuşturucu sorunu 1960’lara kadar uluslararası seviyede devletlerin karar alması ya da tartışması anlamında dikkate alınmamıştır. 1960’lardan sonra ise kullanıcı kitlesinin orta sınıftan sayıca daha geniş olan dar gelirli insanların oluşturduğu, etnik ve politik manada dışlanmış daha alt tabakalara yayılmasıyla, önemli bir politik sorun olarak algılanmaya başlamıştır.

Soğuk Savaşın son dönemleri ve bitiminde ise özellikle Latin Amerika ülkelerinde; uyuşturucu imal ve ticaretiyle uğraşan yapılar, sınır aşan örgütlü suç gruplarına dönüşmüşler ve bu ülkelerde ayrılıkçı terörist/gerilla hareketleri ile işbirliğine geçmişlerdir. Bu durum uyuşturucu sorununu,

Veriler göz önüne alındığında uyuşturucu sorunu dünya genelinde öyle tehlikeli bir boyuta ulaşmıştır ki artık hiçbir ülke tek başına yürüttüğü mücadeleyle sorunun üstesinden gelememektedir.

Afganistan’da genel güvenlik sağlanmadan ve alternatif geçim kaynakları tesis edilmeden uyuşturucu ile mücadele hususunda başarı elde edilmesi mümkün görünmemektedir.

başta ABD olmak üzere uluslararası ortamda devlet güvenliğini tehdit eden bir aşamaya getirmiştir. Terör ve uyuşturucu ilişkisinin tam anlamıyla bir güvenlik meselesi olarak uluslararası politika gündeminde yer edinmesi ise “11 Eylül Terör Saldırıları” sonrasında olmuş ve bu gelişme küresel bir mücadele başlatılmasına neden olmuştur. Terör, varoluşsal bir tehdit tanımlaması içerisine sokularak, devletlerin egemenliklerine ve içişlerine müdahale edilemezliği ilkesinin istisnalarından biri olarak görülmüştür.

1997 yılında Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeleri Kontrol Programı ve Uluslararası Suç Önleme Merkezi’nin birleştirilmesi ile kurulan Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler ve Suç Ofisi’ne (UNODC) bağlı olarak görev yapmak üzere, 2002 yılı itibariyle Terörizm Önleme Şubesi kurulmuştur. Afganistan’da uyuşturucu ile mücadelenin birincil seviyede takipçisi olan UNODC’nin ötesinde Afganistan’daki uyuşturucu ile mücadele, askeri birliklerin de dahil olduğu farklı bir mücadele haline gelmiştir.

Temelde iki tür mücadele eğilimi ortaya çıkmaktadır;

- İngiltere yaklaşımı: Doğrudan afyon tarlalarının hedef alındığı; fiziksel mücadelenin yanı sıra tarımsal kalkınmanın sağlanması, hukuki düzenlemelerin yapılması, ayrı bir bakanlık kurulması dahil alt yapı reformları, bağımlılığın azaltılmasına dair çalışmalar gibi çok geniş bir perspektife sahip bir yaklaşımdır.
- ABD yaklaşımı: Taliban ve söz konusu diğer terör örgütlerinin maddi kaynağını oluşturduğu fikrinden hareket eder. Ülke genelinde artan afyon ekimini hedef alan ve askeri birliklerin kullanımını da içeren, agresif bir mücadele yöntemine dayanmaktadır.

Uzun yıllar uyuşturucu ile mücadele alanında çalışan Afgan uzmanların görüşlerine göre bu faaliyetler, daha önce yürütülen ekim alanlarının kontrol altına alınmasına yönelik çabalar gibi sonuçsuz kalacaktır. Yerle bir edilen bir laboratuvarın tekrar kurulması sadece birkaç günlük bir çaba gerektirmektedir. Uzmanlara göre alınan tüm önleyici tedbirler ve askeri operasyonlara rağmen yine halkın geçim kaynağı olabilecek alternatiflerin yaratılamaması en önemli engel olarak durmaktadır.

Nitekim ABD Afganistan’ın Yeniden İnşası Özel Müfettişinin (SIGAR) değerlendirilmelerine göre genel anlamda afyon ekimi ve uyuşturucu üretiminin engellenmesine yönelik yürütülen faaliyetler son derece başarısız bir grafik arz etmektedir. Aynı değerlendirmeye göre ülkede genel güvenlik sağlanmadan ve alternatif geçim kaynakları tesis edilmeden uyuşturucu ile mücadele hususunda başarı elde edilmesi mümkün görünmemektedir.

Küresel olarak değerlendirildiğinde; afyon üretimini yapan çiftçiler, bu ürünü laboratuvarlara taşıyan araçlar, bu durumdan nemalanan yolsuzluğa bulaşmış bürokratlar, imkân sağlayan, yöneten ve ekonomik çıkar sağlayan Taliban ve diğer örgütler, sınır aşan örgütlü suç grupları, pazar ülkelerdeki organize suç örgütleri, dağıtıcılar ve bağımlılar; uyuşturucu probleminin bileşenlerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu bileşenlerin sadece bir kısmını hedef alan çözüm yolları, çözüm için yeterli olamamanın ötesinde çözümsüzlüğün bir parçası haline gelebilmektedir. Buna rağmen her ülke kendi politik ve ekonomik çıkar penceresinden sorunun belirli bir kesimine odaklanmakta ve o kesimi tehdit olarak algılamaktadır.

Bütün bu değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda; bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarca mücadelenin başarılı olabilmesi için çeşitli öneriler geliştirilebilir. Öncelikle afyon üretiminden gelir elde eden tarımla uğraşan halka alternatif ürün ve iş olanakları sunulmalıdır. Bunun yanında devlet kademelerinde de bu tür faaliyetlere müsaade edilmediğinin, hem Afgan hükümetince hem de uluslararası aktörlerce net bir şekilde halka gösterilmesi gerekmektedir.

Uyuşturucu madde sorunu hem ulusal hem de uluslararası bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Madde kullanıcılarının sayısının artması, uyuşturucu kaçakçılığındaki artışın önemli bir sonucudur. Benzer şekilde terör örgütleri ve teknolojik gelişmeler, uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığının artmasına neden olmaktadır. Bu durum daha geniş bir perspektiften uluslararası bir çözüm arayışını gerekli kılmaktadır.

Bu konuyla ilgili bir koordinasyon sağlamak amacıyla Türkiye, Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi ile uluslararası

Terör örgütleri ve teknolojik gelişmeler, uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığının artmasına neden olmaktadır. Bu durum daha geniş bir perspektiften uluslararası bir çözüm arayışını gerekli kılmaktadır.

Uyuşturucuyla mücadelede uygulanması gereken politikalar; daha bilimsel, sistematik, bütünsel ve multidisipliner bir yaklaşıma sahip olmalıdır.

bir anlaşma imzalamıştır. Bu anlaşmaya göre, Türkiye EMCDDA’ya tam üye statüsünde bulunmaktadır. Türkiye, bu anlaşma gereği Avrupa Birliği ile uyuşturucu ve uyuşturucu bağımlılığı konusunda bilgi akışı sağlamaktadır.

Bu bağlamda bilgi akışını sağlamak amacıyla ülkemizde “Türkiye Ulusal Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezinin Veri Toplama Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi” gerçekleştirilmiştir. Bu proje ile yeni veri toplama sistemi aracılığıyla Türkiye’de mevcut sistemdeki uyuşturucuyla ilgili verilerin kalite ve miktarının artırılması ve EMCDDA veri toplama sistemiyle uyumlu bir hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Proje altı bileşene ayrılmıştır: Bunlar uyuşturucu ile ilgili verilerin toplanması için bir protokol oluşturulması, TUBiM için anlık veri toplama yapısının oluşturulması, kurumların veri toplama kapasitesinin geliştirilmesi, kurumların Erken Uyarı Sistemi’nin geliştirilmesi, veri toplama teknik kapasitesinin geliştirilmesi ve erken uyarı sisteminde etkin veri raporlamadır.

Uyuşturucuyla mücadelede uygulanması gereken politikalar; daha bilimsel, sistematik, bütünsel ve multidisipliner bir yaklaşıma sahip olmalıdır. Ülkedeki uyuşturucu karşıtı politikaların etkinliğini ve sonuçlarını değerlendirmek amacıyla toplanan yeni verilerin ışığında, uyuşturucu ile mücadelede daha etkin olunabileceği açıktır. Projenin sonunda, eksik verilerin TUBİM’e aktarılmasını sağlayan veri toplama sistemi tamamlanmış ve proje ortaklarına verilere erişebilme imkanı sağlanmış olacaktır. İki yıllık süreç sonunda planlanan uygulama için eksik hiçbir bilgi kalmayacak ve “Türkiye Uyuşturucu Raporları” kalitesinin ve anlaşılabilirliğinin artması için gerekli çalışmalar yapılacaktır. Proje sonuçlarının yanı sıra, projeye dahil olan ortaklar arasında mücadele anlamında sinerjinin sağlanması da ayrıca hedeflenmektedir.

Diğer bir proje ise “Türkiye’nin Adli Bilim Laboratuvarlarının Yasadışı Uyuşturucu Kaçakçılığı ile Mücadele Alanındaki Kapasitesinin Güçlendirilmesi” adlı bir uluslararası işbirliği projesidir. Bu projede amaç, uyuşturucu araştırmalarında yardımcı olması için kimyasal profillemenin yapılabilmesidir. Kimyasal profilleme uyuşturucunun nasıl elde edildiğini ve tam olarak saflık derecesinin öğrenildiği bir süreçtir. Nerede, ne zaman

ve nasıl üretildi gibi soruların cevabı kimyasal profillemeye ile elde edilmektedir. Profillemeye çeşitli teknikler kullanılmakla beraber diğer bir önemli etken, kriminal laboratuvarlarda eğitimli insanların bulunmasıdır.

Kimyasal profillemeye, doğru yapıldığı takdirde uyuşturucu ile mücadelede etkili araçlardan biridir. Kimyasal profillemeye ile ilgili Londra örneği verilebilir: Şehirde gerçekleşen iki ayrı polis operasyonunda, yakalanan kişiler arasında hiçbir bağlantı bulunamamıştır. Yapılan adli kimyasal incelemeler ise her iki uyuşturucunun aynı yerden ortaya çıktığını saptamış ve bu bilgi sayesinde ana üretici tutuklanmıştır.

Proje iki ayrı bileşenden oluşmaktadır: İlk bileşen çalıştaylar, çalışma ziyaretleri ve Türkiye – AB veritabanı işbirliğinden oluşmaktadır. İkinci bileşen ise eğitim amaçlı çalışma ziyaretleri ve yasadışı madde üreten kaçak laboratuvarların incelenmesi üzerine yapılan çalışmalardan oluşmaktadır. Bu süreçle bilgi, tecrübe ve sorunlar için çözüm önerileri ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de mevcut durumda kimyasal profillemeye ve bu yöntemle elde edilecek bilgilerin kullanılmasında sorun yaşanmaktadır. Şu an kanunen jandarma 500 gramın altındaki örneklere profillemeye yapamamakta, polis laboratuvarlarında ise profillemeye yapma imkanı bulunmamaktadır. Ayrıca araştırmalar için elverişli veritabanları da mevcut değildir.

Türkiye’de uyuşturucuyla etkin mücadele için bu konuda gerekli ekipman ve eğitimli personel ihtiyacının hızla karşılanmasının gerekmektedir. Böylelikle kimyasal profillemeye kullanılarak birçok olay birbirine bağlanabilecek ve etkin önlemler alınabilecektir.

Kimyasal profillemeye, doğru yapıldığı takdirde uyuşturucu ile mücadelede etkili araçlardan biridir.

Uyuşturucu Madde Kullanımını Önlemeye ve Tedaviye Yönelik Yaklaşım ve Politikalar

Raporun bu bölümde öncelikle TUBİM ve Sağlık Bakanlığı verilerinden yararlanılarak Türkiye’de yürütülmekte olan tedavi politikaları ve profiline dair bilgi verilmektedir. Ardından konferansta yapılan sunumlara ve bunlara dayalı önerilere yer verilmektedir.

Türkiye’de uyuşturucu bağımlılığı tedavisi gerçekleştiren kurumlar;

- Sağlık Bakanlığı’na bağlı devlet hastaneleri,
- Üniversitelere bağlı tıp fakültesi psikiyatri klinikleri,
- Sağlık Bakanlığı hastaneleri ile irtibatlı üniversite hastaneleri ve bazı özel hastanelerdir.

Türkiye’de uyuşturucu madde bağımlılığı tedavisi hem ayaktan hem de yatarak verilmektedir. 2017 itibariyle 100 tedavi merkezi bulunmaktadır. 55 merkezde sadece ayaktan, 45 merkezde ise hem ayaktan hem yatarak tedavi imkanı sunulmaktadır. Bu merkezlerin toplam yatak kapasitesi 1.026’dır.

Tablo 8: Tedavi Merkezi Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Yıllar	Tedavi Merkezi Sayısı	İl Sayısı
2014	32	20
2015	47	28
2016	79	50
2017	100	57

Türkiye’de bulunan tedavi merkezlerinin tamamında ayaktan tedavi hizmeti gerçekleştirilmektedir. Ayaktan tedaviye başvuran kişiler, doğrudan kendi talepleriyle başvuranlar ve Denetimli Serbestlik Tedbiri kapsamında Adalet Bakanlığı’na yönlendirilen kişilerden oluşmaktadır.

Ayaktan tedavi başvuruları incelendiğinde bir önceki seneye göre bir miktar düşüş olduğu gözlenmektedir.

Tablo 9: Ayaktan Tedavi Sayısının Yıllara Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Yıllar	Ayaktan Tedavi Sayısı
2014	233.892
2015	181.622
2016	226.869
2017	211.126

*Verilerde mükerrer kayıtlar mevcuttur.

Ayaktan tedavi başvuruları incelendiğinde bir önceki seneye göre bir miktar düşüş olduğu gözlenmektedir.

Tablo 10: Yatarak Tedavi Sayısının Yıllara Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Yıllar	Yatarak Tedavi Sayısı
2014	13.164
2015	12.327
2016	13.435
2017	12.501

*Verilerde mükerrer kayıtlar mevcuttur.

Yatarak tedavi başvuruları incelendiğinde bir önceki seneye oranla % 6,9’luk bir düşüş gözlenmektedir.

Tablo 11: Yatarak Tedaviye Tekrar Başvuran Kişi Sayısının Yıllara Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Yıllar	Yatarak Tedaviye Tekrar Başvuran Sayısı
2014	10.630
2015	10.884
2016	11.232
2017	11.633

Tablo 12: 2017 Yılında Tedavi Merkezlerine Başvuran Hastaların Dağılımı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Önceden Tedavi Gören	% 51,45
İlk Kez Tedavi Gören	% 48,55

Sağlık Bakanlığı verilerinde daha önce tedavi gören kişilerle ilk kez başvuranların oranlarının yıllar içinde benzer bir seyir gösterdiği belirtilmektedir.

Yatarak tedavi başvuruları incelendiğinde bir önceki seneye oranla % 6,9'luk bir düşüş gözlenmektedir.

Tablo 13: 2017 Yılında Tedavi Merkezlerinde Tedavi Gören Hastaların Madde Türlerine Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Tedavi Türü	Polikliniklere Başvuru Sayısı	Yatan Hasta Sayısı
Opioid Bağımlılığı	125.543	6.976
Kannabinoid B.	42.420	1.722
Sedatif/Hipnotik Madde B.	763	93
Kokain B.	1.726	246
Kafein/Diğer Stimülan B.	2.598	190
Halüsinojen B.	439	23
İnhalan (Uçucu) B.	1.162	175
Çoklu İlaç ve Madde B.	36.475	3.076
TOPLAM	211.126	12.501

*Denetimli Serbestlik verileri dahildir.

Tabloda görüldüğü üzere tedavi merkezlerine başvuruların çoğu opioid bağımlılığı nedeniyle gerçekleşmektedir. Bunu ikinci sırada kannabinoid bağımlılığı izlemekte, sağlık açısından çok daha yüksek risk taşıyan çoklu ilaç ve madde bağımlılığının ise azımsanmayacak bir sayıda olduğu gözlenmektedir.

Tablo 14: 2017 Yılında Tedavi Gören Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Kadın	% 4,33
Erkek	% 95,67

Sağlık Bakanlığı verilerine göre cinsiyet dağılımı önceki yıllara benzer bir seyir göstermektedir.

Sağlık Bakanlığı’nın 2018 verilerine göre maddeyi ilk kullanım yaş ortalaması 21,1’dir. Liseye başlama çağı olan 15 yaş, madde kullanımı yönünden oldukça riskli görünmektedir.

Tablo 15: 2017 Yılında Tedavi Gören Kişilerin Yaşlarına Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Yaş Aralığı	Kişi Sayısı (%)
15 yaş altı	0,34
15-19	12,91
20-24	30,52
25-29	27,53
30-34	15,12
35-39	7,74
40-44	3,58
Diğer	2,26

Tabloya göre tedaviye başvurma yaş ortalamasınının 26,7 olduğu ve tedavinin daha çok 20-29 yaş grubunda yoğunlaştığı (% 58,4) görülmektedir.

Tablo 16: 2017 Yılında Tedavi Gören Kişilerin İlk Kullanım Yaşlarına Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Yaş Aralığı	Kişi Sayısı (%)
15 yaş altı	9,57
15-19	36,72
20-24	29,88
25-29	13,05
30-34	6,67
35-39	2,57
40-44	0,98
Diğer	0,56

Tablo incelendiğinde ilk kullanım yaşınının 15-24 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Sağlık Bakanlığı’nın 2018 verilerine göre maddeyi ilk kullanım yaş ortalaması 21,1’dir. Liseye başlama çağı olan 15 yaş, madde kullanımı yönünden oldukça riskli görünmektedir.

Tablo 17: 2017 Yılında Tedavi Gören Kişilerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı (%)
Hiç Okula Gitmemiş	0,82
1-8 Yıl Eğitim Almış	86
9-12 Yıl Eğitim Almış	10,62
Yükseköğretim Mezunları	2,56

Tablo incelendiğinde tedavi görenlerin çoğunluğunun (% 86) 1-8 yıl arası eğitim almış kişilerden oluştuğu, eğitim düzeyi arttıkça kullanım oranının düştüğü gözlenmektedir.

Tedavi görenlerin çoğunluğunun (% 86) 1-8 yıl arası eğitim almış kişilerden oluştuğu, eğitim düzeyi arttıkça kullanım oranının düştüğü gözlenmektedir.

Tablo 18: 2017 Yılında Tedavi Gören Kişilerin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018)

Çalışma Durumu	Kişi Sayısı (%)
İşsiz	27,9
Düzenli İşi Yok	37,7
Düzenli İşi Var	31,24
Öğrenci	2,64
Ekonomik Olarak Aktif Değil	1,26

Tabloda tedavi görenlerin çoğunluğunu (% 65,6) işsiz ya da düzenli bir işi olmayanların oluşturduğu görülmektedir. Bu durum madde kullanımının daha çok eğitim düzeyinin düşük olması ile ilişkili olarak değerlendirilebileceği gibi; aynı zamanda madde bağımlılığının daha çok erken yaşta başlaması ile bağlantılı olarak, kişinin sosyo-ekonomik işlevselliğinde önemli ölçüde bozulma yaratması ile de ilişkili olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Araştırmalara göre uyuşturucu madde kullanımında erken yaşta gerçekleşen bağlanma ve anne-baba tutumları da bağımlılıkta etkili unsurlardan bir tanesidir. Bulgular mücadele sürecinde ailenin ne kadar önemli bir kurum olduğuna işaret eder niteliktedir:

- Aile-madde kullanımı ilişkisi konusunda yapılan araştırmalar; aşırı baskıcı ve aşırı ilgisiz aile tutumunun madde bağımlılığı ile önemli ölçüde ilişkili olabileceğini göstermektedir.
- Gerek eğitimciler gerekse tedavi kuruluşları, madde bağımlılığı konusunda çözüm arayışları sırasında; ergen bireylerin aileleri ile olan sorunlarını belirlemeli ve buna yönelik iyileştirme programları uygulamalıdır (eğitimler, aile terapisi gibi).
- Araştırmalar, eğitim seviyesi ya da ekonomik düzeyi açısından bir fark olmaksızın her aileden çocukların, bağımlılık yapıcı maddeleri deneyebileceği ve kullanabileceğini göstermektedir.

Araştırmalar, eğitim seviyesi ya da ekonomik düzeyi açısından bir fark olmaksızın her aileden çocukların, bağımlılık yapıcı maddeleri deneyebileceği ve kullanabileceğini göstermektedir.

- Madde bağımlılığı açısından en kritik dönem olan ergenlik döneminde aileler, konu hakkında bilgilendirici eğitimler almalıdır.
- Yine yapılan araştırmalar sigara kullanımının, alkol ve esrar gibi diğer bağımlılık yapıcı maddeler için geçiş özelliği gösteren bir davranış olduğunu göstermektedir. Sigara bağımlılığı diğer madde bağımlılıklarına geçişte önemli bir öncüdür. Ailelerde, sigara bağımlılığı konusunda öğüt vererek değil, kullanmama yoluyla uygun rol model olmalarının önemine dair farkındalık yaratılmalıdır.
- Maddeye başlamada en riskli dönem olması nedeniyle ortaokul ve lise öğrencileri için maddenin ulaşılabilirliğinin engellenmesi, mücadelede öncelikli hedeflerden biri olmalıdır.

Bunlarla birlikte bağımlılık tedavisinde bireysel görüşme ve terapiler, grup terapileri, ilaç tedavisi, aile danışmanlığı ve eğitimi ve bir izleme süreci yönetiminin bir arada yürütülmesi önemlidir. Ayrıca erken tanı, tedaviye ulaşımın kolaylaştırılması, bağımlılık psikiyatri uzmanlığının getirilmesi, ruhsatsız yerlerin çalışmasının önlenmesi ve tedavi sonrası iyileştirme programlarının uygulanması da süreçte geliştirilmesi gereken diğer uygulamalardır.

Bağımlılıkla savaşım için hukuk yöntemleri ele alındığında; aile mahkemelerinden 6284 sayılı kanun kapsamında alınan önleyici tedbir kararları ile ilgili sorunlar dikkati çekmektedir. Hastaneye sevk konusunda sağlık çalışanları ve kolluk kuvvetlerine zor kullanım yetkisi tanınmaması sebebiyle sağlık çalışanları ve kolluk kuvvetlerinin aktif olarak sevke katılmadan kararı tebliğ etmekle yetiniyor olmaları, mevcut uygulamadaki en büyük sorunlardan birini oluşturmaktadır. Ayrıca kamuya ait AMATEM’lerdeki yoğunluk da zaman zaman tedaviye kısa sürede ulaşmada bir sorun teşkil etmektedir. Bu durumda tedaviye ulaşımın kolaylaştırılması ve ivedilikle sağlanması hususunda 6284 sayılı kanunun uygulanmasına dair yönetmelik mevcut Madde 28/3’e ekleme yapılarak, SGK anlaşmalı özel sağlık kuruluşlarına da sevk yapılabilmesinin sağlanması önerilebilir.

Türkiye’de madde kullanımı ve bağımlılığında en çok geliştirilmesi gereken husus kurumlar arası koordinasyondur. Bunun için uyuşturucu ile mücadele bağlamında yeni bir koordinasyon modeli önerilebilir: 24 Haziran 2018 tarihinde kurulan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nin ardından Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı ofisleri kurulmuş ve kamu politikalarına yön veren projelerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu sistemde madde kullanımı ve bağımlılığı ile mücadeleden sorumlu yeni bir ofisin kurulması, bu alana önemli bir katkı sağlayabilir. Önerilen bu ofis; Madde Arzıyla Mücadele Genel Müdürlüğü, Madde Kullanımını Önleme Genel müdürlüğü, Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve AR-GE Genel Müdürlüğü olmak üzere dört alt birimden oluşturulabilir. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş ülkelerde de bulunan böyle bir ofisin kurulması ile birlikte; halen bir eşgüdüm kurumunun eksikliği içerisinde, parçalı şekilde yürütülen madde kullanımı ve bağımlılığını önlemeye yönelik çalışmaların, tek merkezden hızlı ve etkili bir şekilde yürütülmesi sağlanabilir.

Maddeye başlamada en riskli dönem olması nedeniyle ortaokul ve lise öğrencileri için maddenin ulaşılabilirliğinin engellenmesi, mücadelede öncelikli hedeflerden biri olmalıdır.

Türkiye ve Dünyada Madde Bağlantılı Ölümünün Karşılaştırmalı Bir Analizi

Madde bağlantılı ölümlere genel olarak bakıldığında; uyuşturucu kullanımının artmasına paralel olarak tüm dünyada bir artış eğiliminin olduğu görülmektedir. Avrupa’da aşırı dozda bağlı ölümler üç yıl arka arkaya artmış ve 2015 yılında 8441 ölümlerle rekor seviyeye ulaşmıştır. Almanya, Litvanya, Hollanda, İspanya, İsveç ve Birleşik Krallıklar’da aşırı doza bağlı ölümlerin arttığı bildirilmektedir. Aşırı doza bağlı ölümler, İngiltere’de neredeyse Avrupa’nın üçte birini (%31) oluşturmaktadır. İngiltere ve Wales bölgesinde 2016 yılında 2593 aşırı doza bağlı ölüm vakası tespit edilmiştir. Bu rakam hem erkeklerde hem kadınlarda 1993 yılından bu yana görülen en yüksek rakamdır. Bu ölümler daha çok eroin ve/veya morfin bağlantılıdır.

Dünyanın diğer bölgelerinde de durum pek farklı değildir. Avustralya’da 2011 yılından bu yana madde bağlantılı ölümlerde belirgin bir artış meydana gelmiş; 2016 yılında rakam 1808’e ulaşmıştır. Kanada’da da aşırı doza bağlı ölümler 2012 yılında artmaya başlamış, 2017’de rekor bir seviyeye ulaşmıştır. Bu artış eğilimi özellikle fentanil ve türevleri ile ilişkilidir.

Madde bağlantılı ölümler değerlendirildiğinde Türkiye’de dikkati çeken 2015-2016 yılları arasındaki artış, 2018 Avrupa Uyuşturucu Raporu’nda ele alınmış ve inceleme sonucunda raporda şu ifade yer almıştır: “Türkiye, 2016 yılı sayısı neredeyse iki katına çıkarak büyük bir artış bildirmiştir ancak bunun büyük ölçüde veri toplama ve raporlama alanındaki gelişmelerden kaynaklandığı görülmektedir.” Dolayısıyla Türkiye’nin veri toplama konusunda Avrupa Birliği’ne entegrasyon sürecinin devam etmesi nedeniyle aşağıdaki tablo, Avrupa raporundaki tespit de göz önüne alınarak dikkatli yorumlanmalı; kamuoyuna da bu şekilde yansıtılmalıdır.

Uyuşturucu madde kullanımının artmasına paralel olarak tüm dünyada madde bağlantılı ölümlerde bir artış eğiliminin olduğu görülmektedir.

Madde bağlantılı ölüm vakasında Avrupa Birliği ortalamasının 22,4 olduğu, Türkiye’nin milyon kişi başına 15 vaka ile birlik ortalamasının altında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 19: Türkiye’de Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölüm Sayısı (Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2018)

Yıllar	Madde Bağlantılı Ölüm Sayısı
2013	232
2014	497
2015	590
2016	920
2017	941
2018	588

Tabloda görüldüğü üzere Türkiye’de madde bağlantılı ölüm sayısında 2018 yılında %37 oranında bir düşüş meydana gelmiş ve ölüm sayısı 588’e inmiştir. Bu raporun yazıldığı süreçte Adli Tıp Kurumu Başkanlığı tarafından 2018 yılına ait ölümlerde otopsi ve raporlama sürecinin devam etmesi nedeniyle bu bölümde, 2017 yılına ait veriler ayrıntılı olarak değerlendirilmektedir.

2017 yılı Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Başkanlığı verilerinde en yaşlı ölümün 78 yaşında ve bir kişide olduğu, en genç ölüm vakasının 14 yaşında 3 kişide gerçekleştiği ve bu 3 ölüm vakasının uçucu madde kaynaklı olduğu görülmektedir. Ölümlerin yaş ortalaması ise 31,98’dir. Bu yaş aralığı dünya geneline paralel bir seyir göstermektedir. En yoğun ölüm gerçekleşen yaş grubu 25-34 yaş aralığıdır (%36,5). Yaş aralığı dünya geneline paralel seyretmekle beraber ölümlerde hangi yaş aralıklarının ağırlıklı olduğu, ülkeden ülkeye değişmektedir.

Tablo 20: 2017 Yılı Madde Bağlantılı Ölümlerin Yaşa Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2018)

En Yaşlı	78
En Genç	14
Ortalama Ölüm Yaşı	31,98

2018 Avrupa Uyuşturucu Raporu’na göre ‘‘milyon kişi başına düşen madde bağlantılı ölüm vakası’’ sayısı göz önüne alınarak Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye karşılaştırıldığında karşımıza şu tablo çıkmaktadır: Avrupa’da rakamların 1 ile 132 arasında değişen oldukça geniş bir spektrumda olduğu, bununla birlikte madde bağlantılı ölüm vakasında Avrupa Birliği ortalamasının 22,4 olduğu, Türkiye’nin milyon kişi başına 15 vaka ile birlik ortalamasının altında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 21: Genel Nüfusta (15-64) Uyuşturucuya Bağlı Ölümler –Milyon Kişi Başına Vaka Sayısı (Kaynak: EMCDDA, 2018).

Ülke	Uyuşturucuya Bağlı Ölümler, 15-64 Yaş (Milyon Kişi Başına Düşen Vaka Sayısı)
Romanya	1
Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Portekiz	4
Slovakya	5
Fransa, İtalya	7
Belçika	8
Polonya	9
Kıbrıs	10
İspanya	13
Letonya	14
Türkiye	15
Malta	17
Hollanda	19
Hırvatistan	20
Almanya	24
Avusturya	28
Slovenya	29
Danimarka	49
Finlandiya	53
Litvanya	56
İngiltere, İrlanda	70
Norveç	81
İsveç	88
Estonya	132
Avrupa Birliği Ortalaması	22,4

Avrupa’da milyon kişi başına madde bağlantılı ölüm vakası sayısı ile ülkelerin gelişmişlik düzeyi arasında bir ilişki olmadığı gözlenmektedir.

Tablodaki veri göz önüne alındığında Avrupa’da milyon kişi başına madde bağlantılı ölüm vakası sayısı ile ülkelerin gelişmişlik düzeyi arasında bir ilişki olmadığı gözlenmektedir; İsveç 88, Norveç 80, İngiltere 70, Finlandiya 53, Danimarka 49, Avusturya 28, Almanya 24 ve Hollanda madde bağlantılı ölüm sayısı ise 19’dur. Gelişmiş birçok ülkedeki bu rakamlar, Türkiye’nin oldukça üzerindedir. Bu gözlem, madde bağlantılı ölümlerde ülkelerin gelişmişlik ve eğitim düzeylerinden daha farklı faktörlerin rol oynuyor olabileceğine işaret etmektedir. Bu durum her ülkenin kendi sistemi içinde değerlendirmesi gereken ayrı bir araştırma konusudur.

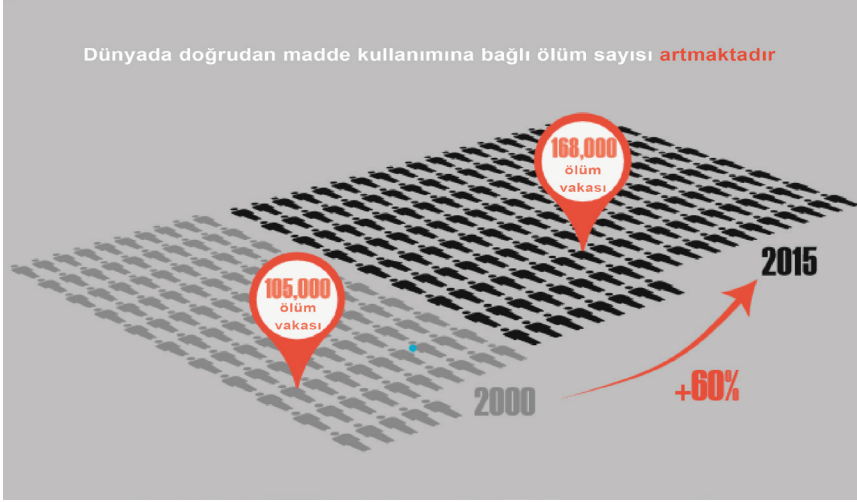
Türkiye’de Avrupa ve dünyaya benzer şekilde madde bağlantılı ölümlerin en sık karşılaşılan sebebi çoklu madde kullanımıdır.

Tablo 22: 2017 Yılı Madde Bağlantılı Ölümünün Sentetik Kannabinoid (bonzai sokak adıyla bilinen madde) ve Çoklu Madde Kullanımı Sayısı Dağılımı (Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2018)

Toplam Ölüm Vakası Sayısı	941
Sentetik Kannabinoid Ölüm Vakası Sayısı	564
Çoklu Madde Kullanımı Ölüm Vakası Sayısı	575

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Türkiye’de 2017 yılında 941 madde bağlantılı ölüm olayının %60’ında sentetik kannabinoid mevcuttur. Sentetik kannabinoid (bonzai) görülen 564 ölümün 247’sinde (%49) ölüm tek başına bu maddeden, % 51’inde ise çoklu madde kullanımından kaynaklanmıştır. Çoklu madde kullanımı ölüm vakası sayısı ise 575’tir. Türkiye’de Avrupa ve dünyaya benzer şekilde madde bağlantılı ölümlerin en sık karşılaşılan sebebi çoklu madde kullanımıdır.

Madde bağlantılı ölümlerde Avrupa ve dünya raporlarında daha çok opioid (eroin, morfin, fentanil ve türevleri) kaynaklı ölümler ağırlıklı olarak yer almaktadır. Ülkemizde bundan farklı olarak sentetik kannabinoidin rol oynadığı ölümlerin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bu veri dikkatle analiz edilmeli; önlem alabilmek için sağlıklı tespitler yapılması amacıyla bu tehlikeye neden olan ya da durumla ilişkili faktörler belirlenerek duruma özel ve uzun vadeli yaklaşım ve politikalar geliştirilmelidir. Nitekim 2018 Avrupa Raporu, henüz Avrupa için ciddi sorun teşkil etmese de yeni nesil psikoaktif maddelerin dünyada ölüm oranlarının artmasında önümüzdeki yıllarda daha ciddi bir risk faktörü haline gelebileceğini belirtmiştir.

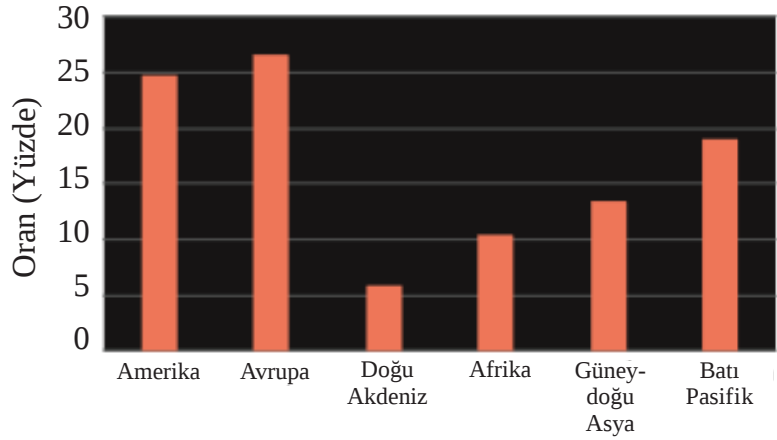
Tüm dünyada olduğu gibi Avrupa’da da uyuşturucu madde kullanımı sayısının artmasına paralel olarak ölüm oranları artmaktadır.

Grafik 1: Dünya Geneli 2000-2015 Arası Doğrudan Uyuşturucu Bağlantılı Ölüm Sayısı (Dünya Uyuşturucu Raporu, 2018)

2018 Dünya Uyuşturucu Raporu’na göre 2000 yılında dünya genelinde doğrudan ölüm oranı 105.000 iken bu oran % 60 artışla 2015 yılında 168.00’e ulaşmıştır. Bununla birlikte 2015 yılında dünyada 450.000 kişinin madde kullanımı bağlantılı bir sebeple (aşırı doz ve enjeksiyona bağlı AIDS, Hepatit C gibi) öldüğü ifade edilmiştir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye ve Avrupa’da da uyuşturucu madde kullanımı sayısının artmasına paralel olarak ölüm oranları artmaktadır. Nitekim 2018 Dünya Raporu’nda bulunan aşağıdaki tablo da madde bağlantılı ölüm oranlarında dünya genelinde artış olduğunu işaret etmektedir.

Genç yaş grupları arasında meydana gelen aşırı doz ölümlerinin sayısı, Avrupa Birliği’nde genel olarak stabil seyretmekle birlikte, 2012 ve 2016 yılları arasında, AB’de aşırı doz ölümleri 30 yaşın üstündeki tüm yaş kategorilerinde artmıştır.

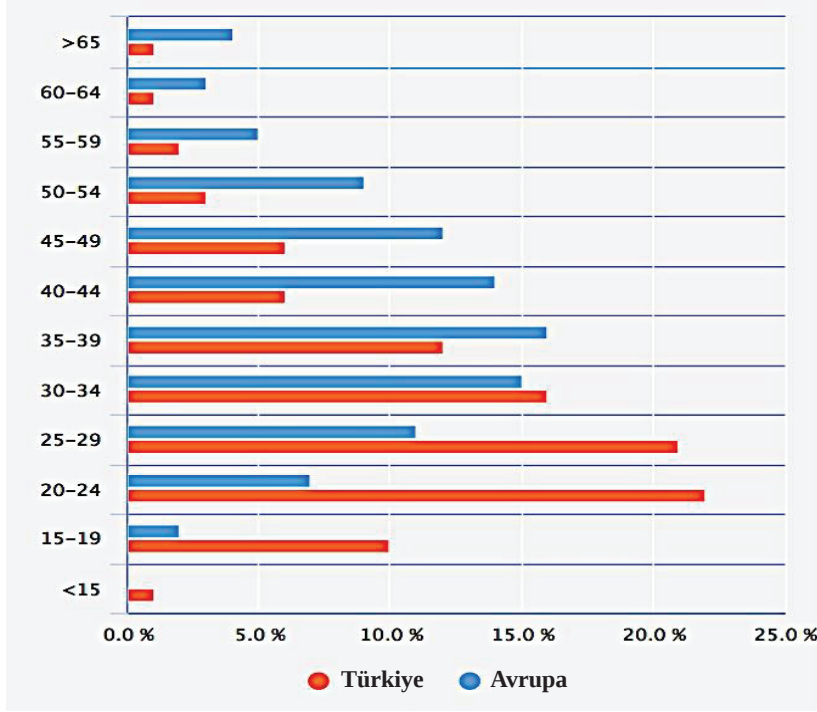
FIG. 7 Bölgesel Doğrudan Uyuşturucu Bağlantılı Ölüm Oranı, 2015

Grafik 2: Dünya Sağlık Örgütü Bölgesel Sınıflandırmasına Dayalı 2015 Yılı Doğrudan Uyuşturucu Bağlantılı Ölüm Oranı (Dünya Uyuşturucu Raporu, 2018)

2018 yılı verilerine göre Avrupa genelinde opioid kullanıcılarının ölüm ihtimali, aynı yaş ve cin siyetteki akranlarından 5 ile 10 kat fazladır. Avrupa’da madde bağlantılı ölümlerde en büyük rolü oynayan (% 78) opioid maddesi kullanıcılarında görülen ölümler, daha çok aşırı dozla ilişkilidir. Avrupa’da madde bağlantılı ölüm ortalaması yaşı 39’dur. Ölümlere cin siyetlere göre bakıldığında dağılımın % 21 kadın, % 79 erkek şeklinde olduğu görülmektedir. Ölüm oranları 25 yaşın altında % 10 iken 25-39 yaş arasında % 43, 40-64 yaş arasında ise % 44’tür.

2012 ve 2016 arasında, Avrupa Birliği’nde aşırı doz ölümleri 30 yaşın üstündeki tüm yaş kategorilerinde artmıştır; 50+ yaş grubundaki ölümler genel olarak % 55 oranında, 30-49 yaş grubundaki ölümler ise % 25 oranında artmıştır. 2018 raporunda Avrupa’da yaşlı nüfusta görülen ölüm sayısındaki ciddi artışın, Avrupa’nın aşırı dozda uyuşturucu ölüm riski en yüksek olan opioid kullanan popülasyonun yaşlandığına işaret ettiği belirtilmiştir. Genç yaş grupları arasında meydana gelen aşırı doz ölümlerinin sayısı, Avrupa Birliği’nde genel olarak stabil seyretmektedir.

Ölümcül aşırı doz alımının azaltılabilmesi için Avrupa’da 30 yaş üstü, Türkiye’de ise 25 altına yönelik özel politikalar geliştirilmelidir.

Grafik 3: Madde Bağlantılı Ölümler: Avrupa Birliği- Türkiye Karşılaştırması (EMCD-DA, 2016)

Türkiye tarafından 2016 yılında rapor edilen ölümcül aşırı dozların analizi, Avrupa Birliği’ne göre daha genç bir profili göstermektedir. Ortalama ölüm yaşı 31 olmakla beraber (Avrupa’da 39); vakaların üçte biri 25 yaşından küçüktür. Bu durum; Avrupa’da 30 yaş üstü aşırı dozların azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılması gerektiğine, Türkiye’de ise daha çok 25 yaş altı genç gruba yönelik özel yaklaşımlar geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Cinsiyetler açısından bir karşılaştırma yapıldığında Avrupa’da madde kaynaklı ölüm oranı kadınlarda % 21, Türkiye’de ise % 3,4’tür. Dünyada madde kaynaklı ölüm oranı kadınlarda ortalama % 26’dır (Global Burden of Disease Data). Dolayısıyla Avrupa ve dünyada kadınlarda maddeye bağlı ölüm oranı Türkiye’den 6 ile 7 kat fazladır. Avrupa’da madde tedavisine girenlerin cinsiyetlere göre dağılımına bakıldığında da benzer bir oran görünmektedir (yaklaşık kadın % 20, erkek % 80). Türkiye’de

Veriler göz önüne alındığında Türkiye’de kadın nüfusunun madde kullanımında dünya geneline göre daha büyük ölçüde korunduğu gözlenmektedir.

bu oran % 4,33 kadın, % 95,6 erkektir. Bu veriler göz önüne alındığında Türkiye’de kadın nüfusunun madde kullanımından dünya geneline göre daha büyük ölçüde korunduğu gözlenmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri’ndeki son verilere bakıldığında; madde bağlantılı ölümlerde ABD’de 2012 yılından başlayan keskin bir artış görülmektedir. Aşırı doz ölümleri 2015 yılından 2016’ya şimdiye kadar kaydedilen en büyük yıllık artışla yüzde 21,4 oranında yükselerek tarihindeki en yüksek rakam olan 63,632’ye ulaşmıştır. ABD’de bu artış, büyük ölçüde metadon (sentetik fentanil, fentanil analogları ve tramadol dahil) dışındaki sentetik opioidlerle ilişkilidir. Verilere göre metadon dışındaki sentetik opioidlere bağlı ölüm oranı, bir yılda % 103 artmıştır. Artış oranı erkeklerde on kat, kadınlarda beş kat olarak kaydedilmiştir.

ABD’de 2016 yılında ilk kez, metadon dışındaki sentetik opioidlerden kaynaklanan ölümler hem eroin ölümlerini hem de doğal ve yarı sentetik opioidlerden kaynaklanan ölümleri (morfin, kodein, hidrokodon ve oksikodon dahil) aşmıştır. Bununla birlikte ABD’de eroin kullanımıyla ilişkili aşırı doz ölümlerde 2015’ten 2016’ya % 19 oranında artış görülmektedir. 1999’dan bu yana, eroin kullanımıyla ilgili ölümler kadınlar arasında on iki kattan fazla, erkeklerde ise yedi kat artmıştır. 2002-2015 yılları göz önüne alındığında kadınlarda eroin kullanımında % 150, erkeklerde % 79 artış söz konusudur.

ABD ile ilgili bu veriler incelendiğinde; öncelikle son yıllarda madde bağlantılı ölüm oranlarının tarihinde hiç olmadığı kadar hızlı bir yükseliş sergilediği görülmektedir. Eroin kullanım oranlarında hala ciddi artışlar devam ederken, sentetik opioidlerden kaynaklanan ölüm oranlarının eroin kaynaklı ölümleri artık geçtiği görülmektedir. Buna ek olarak kadınlarda hem eroin kullanım oranları hem de buna bağlı ölüm oranları erkeklerin yaklaşık iki katına çıkmıştır. ABD ile Türkiye bu açıdan karşılaştırıldığında, Avrupa karşılaştırmasında da olduğu üzere geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin kadınları uyuşturucu kullanımından korumada hala işlevsel bir rolünün olabileceği düşünülebilir. Bu durum bilimsel araştırmalarla incelenebilir.

Raporun madde bağlantılı ölümlerde karşılaştırmalı analiz bölümündeki veriler genel olarak değerlendirildiğinde; bütün dünyada olduğu gibi Avrupa ve Türkiye’de de kullanım oranı artışına paralel olarak madde bağlantılı ölüm oranları artmakta ve uyuşturucu kullanımı bütün dünya ülkeleri için giderek büyüyen bir tehdit haline gelmektedir.

Veriler göz önüne alınarak Türkiye’de hem kullanım, hem ölüm oranlarının birçok gelişmiş ülkeyle karşılaştırıldığında henüz düşük olduğu gözlenmektedir. Bunun yanında hem madde kullanımı hem de madde bağlantılı ölüm oranları karşılaştırıldığında kadınların, uyuşturucu kullanımından en azından bugün için büyük oranda korunuyor olduğu gözlenmektedir. Türkiye’de kadınlar için koruyucu faktörlerin incelenmesi, madde ile mücadelede için ipuçları verebilir.

Sonuç ve Öneriler

Uyuşturucuyla mücadele kaçakçılıktan terör örgütlerinin finansmanına, önlemeden tedavi yaklaşımlarına, ulusal ve uluslararası işbirliğinden hukuki uygulamalara kadar birçok farklı alanda çalışma yapılması gereken oldukça karmaşık ve zor bir küresel bir sorundur. Tüm dünyada uyuşturucuyla mücadelede ülkelerin karşılaştığı zorluklar açısından benzerlikler olduğu gibi ulusal veriler incelendiğinde her ülkenin hedeflemesi gereken ana sorun alanlarının farklı olduğu görülmektedir. Bu nedenle tüm ülkelerin sürekli verilerini güncelleyip sağlıklı analizler yaparak kendi ülkelerine özgü eğilim ve sorunları gözlemlemesi ve buna göre stratejilerini sürekli olarak geliştirmesi gerekmektedir. Raporun bu son bölümünde yer alan sonuç ve öneriler de bu durum göz önüne alınarak oluşturulmaya çalışılmıştır:

Birçok ülke başta kendi öncelikli sorun alanları olmak üzere arz ve talep konusunda yoğun çalışmalar yapmakla beraber uluslararası işbirliğini temel alan sıkı bir koordinasyon içinde bulunmadan bu suçun kontrolünde başarı sağlanamadığı açıkça görülmektedir. Özellikle kaos ve iç savaşın olduğu bölgeler mücadeleyi daha da zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla global anlamda her geçen gün daha fazla ve uluslararası anlaşmaları temel alan sıkı bir işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Dünyada tehlikeli boyutta artan afyon üretimi ve bunda Afganistan’ın oynadığı büyük rol göz önüne alınarak dünyada arzla mücadelede başarılı olunabilmesi için şu an yapılan ve sağlıklı sonuç alınamayan uygulamalar yerine uluslararası işbirliği ile Afganistan’da afyon üretiminden gelir elde eden çiftçilere alternatif ürün ve iş olanaklarının sunulmalı, bunun yanında hem Afgan hükümeti hem de uluslararası aktörler tarafından bu tür faaliyetlere müsaade edilmeyeceği tutarlı uygulamalarla halka net bir şekilde gösterilmelidir.

Veriler uyuşturucuya karşı verilen mücadelenin, aynı zamanda terör örgütlerinin en büyük finans kaynağına yönelik bir mücadele olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla bu mücadelenin etkin ve başarılı bir şekilde

yürütülmesi, birçok terör örgütünün finans kaynağının ve işlevselliğinin azalmasında en büyük katkıyı sağlayacaktır.

Yapılan operasyonlar ve uluslararası raporlardan elde edilen veriler göz önüne alındığında Türkiye açısından uyuşturucu ticareti açısından mücadele edilmesi gereken en önemli örgütün PKK olduğu görülmektedir.

Kripto paraların uyuşturucu ticareti gibi yasadışı faaliyetlerde kullanılmasını önlemek amacıyla bankacılık başta olmak üzere ülkelerin para akışını kontrol altına alacak resmi düzenlemeler yapmalı ve kripto paralarla gerçekleştirilen ve merkezi belirlenemeyen harcamalar ve para transferlerinin sonlandırılması yönünde çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Bunun yanında giderek büyüyen dark web ile mücadele için güvenlik boşluklarının kapatılması yönünde uluslararası çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Türkiye’de uyuşturucuyla mücadelede en çok geliştirilmesi gereken hususun kurumlar arasındaki koordinasyon olduğundan hareketle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde madde kullanımı ve bağımlılığı ile mücadeleden sorumlu yeni bir ofisin kurulması bu alanda önemli bir katkı sağlayabilir.

Veriler uyuşturucu bağımlıları arasında tüm dünyada tedaviye tekrar başvurma oranlarının yüksekliğine işaret etmekte; bu nedenle bağımlıların tedavi sonrası takibi uyuşturucuyla mücadelenin en temel sorunlarından birini oluşturmaktadır. Bununla birlikte sorunun yaygın ve toplumsal nitelikte olması nedeniyle sorumluk sadece Amatem ve Yeşilay’a yüklenemeyecek kadar büyüktür. Daha fazla sayıda STK’nın ve yerel yönetimlerin rehabilitasyon konusunda etkin rol alması için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Uyuşturucu ile mücadelenin en önemli paydaşlarından birini de medya ve sosyal medya oluşturmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde ergenlik döneminin uyuşturucuya başlama anlamında en riskli grubu oluşturduğu göz önüne alındığında uyuşturucuyla ilgili haber ve yayınların hazırlanmasında birçok ayrıntı önem kazanmaktadır:

- Madde bağımlılarının tamamen sosyal hayatın dışına çıktığı, yok olup gittiği madde etkisi altındaki fotoğraf ve görüntüleri haberlerde kullanarak haber yapılmamalıdır. Bu durum toplumda çaresizlik ve çözümsüzlük algısına neden olabilir.
- Özellikle gençlerin dikkatini çekebilecek ve merak duygusu uyandırabilecek “uyuşturucu tutkusu”, “keyif verici madde”, “altın vuruş” gibi uyuşturucu kullanımını özendirici ve uyuşturucu kullanımının yarattığı sahte iyi hissetme duygusunu vurgulayan ifadelerden kaçınılmalıdır. Benzer şekilde uyuşturucu kaçakçıları için olumlu imalar taşıyan “baron” ve benzeri bazı lakap ve ifadelerin kullanılmamasına dikkat edilmelidir.
- Araştırmalara göre uyuşturucuya başlamanın en önemli nedenlerinden ikisi özenme ve meraktır. Bu ikisini de medya çok rahatlıkla sağlayabileceği için bu haberleri verirken özellikle bu duyguları uyandırmamaya özen gösterilmeli; diğer haberlerde uygulanan merak uyandırıcı format uygulanmamalıdır.
- Türkiye’de madde bağlantılı ölümlerde en önemli riskli maddeyi oluşturan sentetik uyuşturuculara ulaşımın ucuz ve kolay olduğunu ifade eden haberler yapılmamalıdır. Uyuşturucunun kullanım şekli ve ayrıntılarına yer verilmemeli, uyuşturucuların yakalanma ve ele geçirme haberleri ön plana çıkartılmalıdır.
- Kaçakçılık, satıcılık ve üreticilik yöntemleri ilgi çekici şekilde işlenmemeli, bu yolla yüksek kazanç elde edildiği belirtilmemeli, elde edilen uyuşturucunun bedelinden bahsedilmemeli, yalnızca miktarı (kilo, gram, adet) vurgulanmalıdır.
- Uyuşturucu ile mücadele eden kişiler, aileleri ve yaşadıkları zorlukların ardından elde ettikleri başarılar gibi özel ve görüntülü haberler yapılarak bireyler tedaviye teşvik edilmeli, ümit duygusu uyandırılmalıdır.
- Yapılan yayınlarda uyuşturucu bağımlıları “tehlikeli” ve “kötü” olarak tasvir edilmemelidir. Bu durum onların toplumdan soyutlana-

rak destek almalarına engel oluşturmaktadır. Bu nedenle yayınlarda kurtulma öykülerine ağırlık verilmelidir. Yayınlarda ayrıca bağımlı olmamak için neler yapılması gerektiğini vurgulayan haberlere de yer verilmesi önleyici çalışmalara katkı sağlayacaktır.

- Uyuşturucu kullanan ve satanların güvenlik güçlerinden kaçışı olmadığını belirtmek ve caydırıcılığı sağlamak amacıyla günlük/haftalık/aylık/yıllık tutuklanan uyuşturucu satıcısı sayısını içeren haberler, grafikler ve operasyon görüntüleri ile desteklenerek servis edilmelidir.
- Uyuşturucu kullanımını özendiren paylaşımlara uygulanan yaptırımlar ve cezalar, caydırıcılığı desteklemek amacıyla haber haline getirilmelidir.
- Toplumda farkındalığı artırmak amacıyla terör örgütlerinin uyuşturucudan finansman sağladığı yönündeki haberlere mümkün olduğunca yer verilmelidir.

İspanya, Fransa ve Latin Amerika’da örnekleri görüldüğü üzere bir sivil toplum kuruluşu mahiyetinde “Uyuşturucu ile Mücadele Medya Gözlemevi” kurulabilir. Böylelikle devlet müdahalesi olmadan uyuşturucuyla mücadele bağlamında yeni bir “haber ekolojisi” yaratılabilir.

Belarus örneği, medyanın uyuşturucuyla mücadelede ülkeler için bazen stratejik bir rol oynayabildiğini göstermesi açısından ilginç bir örnektir. Bu sebeple medya çalışmalarının hükümet politikalarını doğrudan karşıya alan kampanyalar şeklinde yürütülmesi yerine, medyanın yapıcı bir yaklaşımla ve olası çözümlere işaret ederek uyuşturucuyla mücadelede hükümetlerin yanında yürümesi gerekmektedir. Bu yaklaşım, daha kolay ve uzun vadede etkili olabilecek çözümler üretilmesini sağlayacaktır.

Çoğunlukla ergenlik dönemindeki genç kitle tarafından dinlenen rap müzik, sosyal medyanın yaygın olarak kullanılmasıyla çok sayıda insana ulaşmaktadır. Bu şarkıların uyuşturucu ve şiddeti meşrulaştıran çeşitli sözleri sıklıkla içermesi, gençler arasında bu unsurları oluşturan suçların sıradanlaşmasına neden olabilir. Bu durumda bu konuda zararlı içerik üre-

ten rap müzik yapanlar hususunda yalnızca caydırıcı cezalandırma çalışmaları yapmak yeterli olmayacaktır. Bu konunun birincil önleme çalışmaları çerçevesinde ele alınarak özellikle geniş kitleleri etkileyen medyatik rapçilerle devlet nezdinde üst düzey toplantılar ya da çalıştaylar yapılarak söz konusu kişilerin işbirliğine davet edilmeleri ve bu konuda kendilerine eğitim verilerek farkındalık kazanmalarını yararlı olabilir. Bunun yanında getirilen diğer öneriler şöyle sıralanabilir:

- Film endüstrisinin paydaşlarıyla yapılacak çalıştay, toplantı ve benzeri yöntemlerle içerik üretim sürecinde risk oluşturan hususlar belirlenmeli ve önemi vurgulanmalıdır.
- Sinema, sahne ve ses sanatçılarıyla kamu spotunun ötesine geçen uyuşturucu karşıtı aktiviteler yapılarak etkin şekilde duyurulmasında medya desteği aranmalıdır.
- Markaların ürün yerleştirme faaliyetlerine benzer biçimde estetik, göze batmayan ve içerikle uyumlu şekilde uyuşturucuyla mücadele konusunda bilinçlendirici ve eyleme geçirici sahnelerin filmlerin içerisine yerleştirilmesi sağlanmalıdır.
- Maradona örneğinde olduğu gibi bir dönem uyuşturucu kullanmış ve bıraktıktan sonra kariyerine başarılı şekilde devam etmiş rol modeller de madde bağımlılığıyla mücadele programlarına eklenmelidir.

Uyuşturucuyla mücadele politikalarının Anayasa’nın Beşinci Maddesi kapsamında değerlendirilmesi ve kabul edilmesi; 65. maddenin sayılan sakıncaları giderecek şekilde yeniden düzenlenmesi, sağlık hakkının pozitif statü hakkı olarak değil temel bir hak olarak yeniden düzenlenmesi önerisi konunun uzmanları tarafından değerlendirilmelidir.

Yine hukuki düzenlemelerle ilgili olarak denetimli serbestlik tedbiri kapsamında hükümlüden standart olarak ölçülecek madde testlerinin hangileri olduğu, denetimli serbestlik şubelerinde yapılabilecek on-site testlerin rastgele/sürpriz uygulanmasının nasıl olacağı, pozitif çıkan on-site testlerin hangi adli laboratuvarlarda doğrulanması ve değerlendirilmesi gerektiği ve raporlanma şekli gibi hususlarla ilgili resmi otorite tarafından

belirlenmiş herhangi bir standart henüz bulunmamaktadır. Bu sebeple konunun paydaşlarının görüşleri dikkate alınarak bu standartlar acilen oluşturulmalı ve uygulamaya konulmalıdır.

Ülkemizde hukuki anlamda düzenlemeye ihtiyaç duyulan diğer bir konu da rutin uygulamalarda trafikte yol kenarı yasadışı madde taramasının yapılmamasıdır. Bununla ilgili hukuki düzenleme ve altyapı oluşturulmalıdır. Bununla birlikte test sırasında ortaya çıkabilecek ve hak kaybına neden olabilecek yanlış pozitiflikleri ve yanlış negatiflikleri önlemek amacıyla; taramanın alınma süreci (preanalitik), analiz süreci (analitik) ve analiz sonrası (postanalitik) süreci eğitilmiş ve deneyimli adli toksikologlar tarafından adli laboratuvarlarda yapılmalıdır.

Türkiye’de mevcut durumda kimyasal profillemeye ve bu yöntemle elde edilecek bilgilerin kullanılmasında sorun yaşanmakta ve ayrıca araştırmalar için elverişli veri tabanları bulunmamaktadır. Bu nedenle veri tabanlarının en kısa zamanda oluşturulabilmesi için çalışmalar yapılmalı ve kriminal profillemeye konusunda gerekli ekipman ve eğitilmiş personel ihtiyacı karşılanmalıdır.

Ergen bireylerin aileleri ile olan sorunlarının tespit edilmesi ve buna yönelik olarak eğitimler ve aile terapileri gibi iyileştirme programlarının uygulanması; gerek eğitimcilerin gerekse tedavi kuruluşlarının madde bağımlılığı konusundaki çözümleri sırasında standart olarak yer almalıdır.

Madde bağımlılığı açısından en kritik dönem olan ergenlik döneminde her aile konu hakkında en erken dönemde eğitim almalıdır. Verilecek eğitimlerde ailelerde sigara kullanımının, alkol ve esrar gibi diğer bağımlılık yapıcı maddeler için geçiş özelliği gösteren bir davranış olduğu anlatılmalıdır. Sigara bağımlılığı konusunda öğüt vererek değil, kullanmama yoluyla uygun rol model olmalarının önemine dair farkındalık yaratılmalıdır.

Hem maddeye başlamada en riskli dönem olması hem de madde bağlantılı ölümlerin Türkiye’de dünyaya kıyasla daha erken yaşlarda sıklığının görülmesi nedeniyle ortaokul ve lise öğrencileri için maddenin ulaşılabilirliğinin engellenmesi, Türkiye’de uyuşturucuyla mücadelede öncelikli hedeflerden biri olmalıdır.

Madde bağımlılığında tedavi zor bir süreçtir ve uyuşturucu madde tedavisi alanlarda bütün dünyada tekrar tedaviye başvuru sayısı oldukça fazladır. Tedaviye tekrar başvurma oranının düşürülmesi için tedavide; bireysel görüşme ve terapilerin, grup terapilerinin, ilaç tedavisinin, aile danışmanlığı ve eğitiminin ve bir izleme süreci yönetiminin bir arada yürütülmesinin standart hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır. Tedavide daha sağlıklı sonuçlar alınabilmesi için erken tanı, tedaviye ulaşımın kolaylaştırılması, bağımlılık psikiyatri uzmanlığının getirilmesi, ruhsatsız yerlerin çalışmasının önlenmesi ve tedavi sonrası iyileştirme programlarının uygulanması alınması gereken ilk tedbirlerden birkaçı olarak sayılabilir.

Kamuya ait Amatem’lerdeki yatarak tedavide zaman zaman yaşanan yoğunluk nedeniyle tedaviye ulaşımı kolaylaştırmak ve hızla sağlayabilmek amacıyla 6284 sayılı kanunun uygulanmasına dair yönetmelik mevcut Madde 28/3’e ekleme yapılarak SGK anlaşmalı özel sağlık kuruluşlarına da sevk yapılabilmesi sağlanabilir.

Küresel olarak madde bağlantılı ölümleri azaltabilmek için her ülkenin kendi kullanım özelliklerini analiz ederek buna uygun stratejiler geliştirmesi gerekmektedir. Bu durum göz önüne alındığında yeni nesil uyuşturucular kategorisinde olan sentetik kannabinoid maddesi, madde bağlantılı ölümleri azaltmak amacıyla Türkiye’de stratejik olarak hedef alınması gereken en önemli maddedir.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çoklu madde kullanımı, madde bağlantılı ölümler açısından en riskli durumu oluşturmaktadır. Bu durum, Türkiye’de bulaşıcı hastalıklardan korunma dışında madde kullanımından kaynaklanan zararı azaltmaya yönelik çalışmaların yoğunlaştırılması gerektiğine işaret etmektedir. Bu noktada halihazırda madde kullanıcısı ya da bağımlısı olanlara yönelik zararı azaltma eğitim programları çerçevesinde çoklu madde kullanımı riskine yönelik bilgilendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılması ve buna dikkati çekecek kamu spotlarının yayınlanması faydalı olabilir.

Sonuç olarak uyuşturucu kullanımı, ulusal olarak paydaş kurumlardan güvenlik güçlerine, ailelerden gençlere kadar her kesimin farkındalık ve

çabasını gerektirmektedir. Bunun yanında etkin uluslararası işbirliği ve koordinasyon olmadan gerçek bir başarıya ulaşamayacak oldukça yaygın ve hızla büyüyen küresel bir sorundur. Sorunların çözümü için ilk aşama ise bilimsel veriler ışığında sağlıklı tespitlerin ortaya konulabilmesidir. Bu anlamda ‘‘Türkiye’de ve Dünyada Uyuşturucuyla Mücadele’’ başlıklı konferansımızın mücadelede rol alan bütün aktörleri ve hem yurtiçinden hem de yurtdışından bilim insanlarını bir araya getirerek sorunların tespiti ve bunlara yönelik çözümlerin üretilmesinde önemli bir katkı sağladığı düşünülmektedir.

Katılımcılar

Deniz ACARAY, Polis Akademisi

Serap Anette AKGÜR, Ege Üniversitesi

Ülgen ASLAN DÜZGÜN, Polis Akademisi

Osman ATALAY, İHH

Sevil ATASOY, Üsküdar Üniversitesi

Fatma BİRGİ, İzmir Rüştu Ünsal PMYO

Hüseyin CEVEN, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Mustafa ÇALIŞKAN, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü

Yılmaz ÇOLAK, Polis Akademisi

Nebile DAĞLIOĞLU, Çukurova Üniversitesi

Durmuş Ali DALDALI, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Araştırma ve Politika Geliştirme Daire Başkanlığı

Bayram DEMİRTAŞ, Diyanet İşleri Başkanlığı Göç ve Manevi Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı

İbrahim DURSUN, Polis Akademisi

Ahmet EKER, Adalet Bakanlığı Mevzuat Genel Müdürlüğü Tetkik Hakimi

Şakir EŞİTTİ, Ardahan Üniversitesi

Aliaksandr FILIPAU, Belarusian State University of Culture and Arts

Mehmet IŞIK, Mardin Artuklu Üniversitesi

Serhat IŞIK, Avukat

Sultan IŞIK, Yeşilay Genel Müdürlüğü

Orçun İMGA, Polis Akademisi

Samet KAVOĞLU, Marmara Üniversitesi

Omar KHAN, Richard Ivey Business School-England

Erdem KOÇ, Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı

Bilge KOL, Özel Boylam Psikiyatri Hastanesi

Ertuğrul KÖROĞLU, Özel Boylam Psikiyatri Hastanesi

Katerina KRSTEVSKA SAVOVSKA, SS. Kliment Ohridski University, Macedonia

Hüseyin LİKOĞLU, Yeni Şafak Gazetesi

Catalin NEGOI, Yerleşik Eşleştirme Danışmanı

Tabitha NJERI NYORO, Human Rights Officer, Kenya

Erdinç ONGUN, Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı

Merve Şebnem ORUÇ, Daily Sabah

Ayşe Dilek ÖĞRETİR, Gazi Üniversitesi

Emrah ÖZDEMİR, Çankırı Karatekin Üniversitesi

Ömer ÖZKAYA, Polis Akademisi

Murat PAYDAR, Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim, Kültür, Araştırma Genel Müdürlüğü

Steve PERITON, Yerleşik Eşleştirme Danışmanı

Sertaç POLAT, Sağlık Bakanlığı Tütün ve Madde Bağımlılığı Mücadelesi Daire Başkanlığı

Adem SAĞIR, Karabük Üniversitesi

Murat SARIKAMIŞLI, Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı

İbrahim Hakkı SEYDİOĞULLARI, Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı

Esra SOYSAL, Polis Akademisi

Coşkun TAŞTAN, Polis Akademisi

Orhan TOPAL, Anadolu Ajansı

Seyfettin TORAMAN, Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Daire Başkanlığı

Gökhan TULUM, Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı

Hawa W.MUKAMI, Botswana International University of Science and Technology

Şenol YAPRAK, Polis Akademisi

Ahmet YILMAZ, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

Alizee ZAPPAROLI, Immigration and Education Consultant University of Toronto, Canada